

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΕΤΟΣ ΜΖ'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ - ΤΗΛ. 72.18.308

1 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1998

ΑΡΙΘ. 17

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Μνήμη τῶν ἁγίων ἀναργύρων καὶ ἱαματικῶν ἱατρῶν Ζηναΐδος καὶ Φιλονίλλας. — Μητροπ. Σισανίου καὶ Σιατίστης Ἀντωνίου, Ἡ ἀγάπη τοῦ ἀποστόλου Παύλου διὰ τοὺς Κορινθίους. — Μητροπ. Ζυμπάμπου Μακαρίου, Ἡ ἴδρυση τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἰωαννουπόλεως καὶ ὁ πρῶτος Μητροπολίτης Ἰσιδωρος 1928-1938. — Πρωτοπρ. Νικολάου Γ. Σκιαδαρέση, Ποιμαντικὴ ἀξιοποίηση τοῦ τουρισμοῦ. — Ἀλεξ. Μ. Σταυρόπουλου, Τὸ μέλλον τῆς Ποιμαντικῆς. — Πρεσβυτ. Γερασίμου Ζαμπέλη, Ὁρθοδοξία: τὸ πλήρωμα τῆς ζωῆς. — Δημ. Φερούση, Ραδιοφωνία καὶ Πολιτισμός. — Κων. Π. Παπαθανασίου, Ἡ ἀκοσμία τοῦ κόσμου. — Μ. Μελ., Ἐπίκαιρα.

« ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ »

Δεκαπενθήμερο Περιοδικό

Ἰω. Γενναδίου 14, 115 21 Ἀθήναι
Τηλ. καὶ Fax 7218308

Ἐκδότης - Διευθυντῆς
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Ὁμότ. Καθηγ. Παν/μίου Ἀθηνῶν

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου
τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας

Προϊστάμενος

Σωκρ. Μαυρογόνατος. Τηλ. 72.10.734.

Μνήμη τῶν ἁγίων ἀναργύρων καὶ ἱαματικῶν ἱατρῶν Ζηναΐδος καὶ Φιλονίλλας

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Τὴν 11η Ὀκτωβρίου ἡ Ἐκκλησία μας ἐορτάζει, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὴ μνήμη τῶν ἱαματικῶν ἁγίων ἀναργύρων ἱατρῶν Ζηναΐδος καὶ Φιλονίλλας, οἱ ὁποῖες ἔζησαν τὸν α' αἰῶνα καὶ πιθανῶς χρησίμευσαν ὡς πρότυπα στὴν ἁγία ἀνάργυρο ἱατρὸ καὶ ἱαματικὴ Ἑρμιόνη, τὴν ὁποία παρουσιάσαμε σὲ προηγούμενο τεῦχος τοῦ «Ἐφημερίου» (15 Αὐγ. - 1 Σεπτ. 1998).

Οἱ ἀδελφές Ζηναΐς καὶ Φιλομίλλα κατάγονταν ἀπὸ τὴν Ταρσό τῆς Κιλικίας, ποὺ συνέδεε τὸ νοτιοανατολικὸ μέρος τῆς Μ. Ἀσίας μὲ τὴν Β. Συρία. Συμφώνως πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσα παράδοσι, τὴν ὁποία ἀναφέρουν μερικοὶ συναξαριστές, ἦσαν συγγενεῖς τοῦ Ἀπ. Παύλου. Τοῦτο ἀμφισβητεῖται ἀπὸ τὸν ἀείμνηστο Μιχαὴλ Γαλανό, διότι ὅπως λέγει, τὰ ὀνόματά τους δὲν ἔχουν κάτι τὸ ἐβραϊκὸ (Μιχαὴλ Γαλανοῦ, Οἱ βίοι τῶν ἁγίων, τόμ. 4, ἔκδ. γ' Ἀπ. Διακονίας, Ἀθήναι, 1988, σ. 69). Πάντως τὸ ὅτι γεννήθηκαν μέσα σὲ μεγάλο ἑλληνιστικὸ κέντρο, αὐτὸ καθιστᾷ δυνατόν σὲ ἰουδαίες γυναῖκες νὰ ἔχουν ἐξελληνισμένα ὀνόματα. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἀκόμη καὶ ἐὰν δὲν ἦσαν συγγενεῖς τοῦ Ἀπ. Παύλου, ἐφ' ὅσον βαπτίσθηκαν Χριστιανές, μέσα στὴν χριστιανικὴ κοινότητα εἶχαν ὑποστῆ τὴν ἄμεση ἢ ἔμμεση ἐπίδραση τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν, ὁ ὁποῖος ἀφ' ἑνὸς ἔλεγεν ὅτι εἶναι Ἰουδαῖος Ταρσεύς, τῆς Κιλικίας οὐκ ἀσήμου πόλεως πολίτης» (Πράξ. κα' 39 καὶ ἀφ' ἑτέρου διακήρυττε: «Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστὸς» (Γαλ. β' 20). Σὲ ζωντανὴ κοινωρία μὲ τὸν Χριστὸ ἔζησαν καὶ οἱ βαπτισμένες ἀδελφές Ζηναΐς καὶ Φιλονίλλα. Τὸ ὅτι στὰ περίφημα μορφωτικὰ κέντρα τῆς Ταρσοῦ εἶχαν σπουδάσει Φιλοσοφίαν καὶ Ἱατρικὴν, τίς βοήθησε νὰ ἐκδαπανήσουν τὴν ἀφιερωμένη στὸν Θεὸ ἀκτινοβόλο ζωὴ τους κηρύττοντας τὸν Χριστὸ, μεταδίδοντας τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου, σκορπίζοντας τοὺς θησαυροὺς τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης των καὶ συντελώντας στὴ διάδοσι καὶ στερέωσι τοῦ Χριστιανισμοῦ. Χρησιμοποιώντας τὸν ἐξοπλισμὸ τῆς ἱατρικῆς μορφώσεώς των καὶ συνδυάζοντας τίς ἱατρικῆς γνώσεις μὲ τὸ θεοδώρητο ἱαματικὸ τους χάρισμα καὶ ἀσκώντας δωρεὰν («ἀναργύρως») Ψυχοσωματικὴν Ἱατρικὴν, θεράπευαν μὲ πίστιν καὶ προσευχὴν ἀσθένειες καὶ κέρδιζαν ψυχὰς γιὰ τὸν Χριστὸ. Ἡ ἱαματικὴ τους χάρις

έκδηλώνεται θαυματουργικώς και σήμερα σ' εκείνους που ζητούν τη βοήθειά τους. Πολλοί και πολλές καταφεύγουν στην άγια Ζηναίδα με πίστιν για τὸ ιδιαίτερο χάρισμά της νὰ θεραπεύη παιδιά, αἰμορραγοῦσες γυναῖκες και πάσχοντες ἀπὸ κατάθλιψιν.

Ἡ ἐπιθυμία τους νὰ διαδώσουν τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ σὲ εὐρύτερες περιοχὲς τὶς ὤθησε νὰ ἐγκαταλείψουν τὶς ὄμορφες ὄχθες τοῦ ποταμοῦ Κύδνου, πὸν ἦταν γεμάτες ἀπὸ πλατάνια, λεῦκες και λυγαριὲς και νὰ εἰσέλθουν σ' ἓνα ἀπὸ τὰ πλοῖα, πὸν γέμιζαν τὸ λιμάνι στὰ νότια τῆς Ταρσοῦ και νὰ φθάσουν πρῶτα στὴν Πάφου τῆς Κύπρου, ὅπου ἔμεινε ζωηρὴ ἡ ἀνάμνησίς των, ὅπως ἀποδεικνύει ἡ ὑπαρξὶς ἱερᾶς εἰκόνας τους και ἰδιαιτέρου ἰ. ναοῦ ἀφιερωμένου σ' αὐτὲς σὺ χωρὶ καὶ Κισσόνεργα (τῆς Πάφου).

Ἐπιθυμώντας σὺ τέλος νὰ ἀσκήσουν τὸ ἱεραποστολικὸ ἱατρικὸ ἔργο τους εἰρηνικῶς ὡς «φίλοι τῆς εἰρήνης», κατέφυγαν σὲ σπήλαιο τῆς περιοχῆς τῆς πόλεως «Δημητριάδος». Ποιὰ ἦταν αὐτή; Μερικοὶ ὁμιλοῦν γιὰ τὴν Δημητριάδα τῆς περιοχῆς Ταρσοῦ. Ἐπικρατεστέρᾳ εἶναι ἡ ἰδιαιτέρως ἀπὸ τὸν Ἐπίκ. Καθηγητὴ κ. Ἀριστοτέλη Εὐτυχιάδη προβληθεῖσα και κατοχυρωθεῖσα ἄποψις, ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ μεγάλου ἑλληνιστικοῦ κέντρου τῆς Δημητριάδος Μαγνησίας, πὸν εἶχεν ἰδρυθῆ τὶς ἀρχὲς τοῦ 3ου αἰῶνος π.Χ. ἀπὸ τὸν Δημήτριον τὸν Πολιορκητὴ, υἱὸν τοῦ Ἀντιγόνου, ἑνὸς ἀπὸ τοὺς διαδόχους τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.

Οἱ δύο ἀδελφὲς Ζηναῖς και Φιλονίλλα σὺ σπήλαιο τῆς Μαγνησίας, ὅπου ζοῦσαν ἀσκητικῶς, ἰδρυσαν χριστιανικὸ νοσοκομεῖο - πανδοχεῖο και συνέχισαν μέχρι τοῦ θανάτου των τὴν ἐντατικὴ ἄσκησι τῆς Ψυχοσωματικῆς Ἱατρικῆς πρὸς θεραπείαν ψυχῶν και σωμάτων. Γι' αὐτὸ ἄς ἐπιτραπῆ νὰ ὑπενθυμίσουμε, ὅτι τὸ 1996 σὺ 35ο Διεθνὲς Συνέδριον Ἱστορίας τῆς Ἱατρικῆς, πὸν ἔγινε στὴν Κῶ, με ὀργανωτὴ τὸν Καθηγητὴ κ. Σπύρο Μαρκέτο, κατόπιν τῆς ἀξιολογητάτης εἰσηγήσεως τοῦ Ἐπίκ. Καθηγητοῦ κ. Ἀριστ. Εὐτυχιάδου, ἀναγνωρίσθηκαν και οἱ ἅγιες Ζηναῖς και Φιλονίλλα, ὅπως και ἡ ἅγια Ἐρμιόνη, γιὰ τὴν ὁποία ἤδη ἔχομε γράψει, ὡς πρῶτες γυναῖκες ἱατροί, ὡς προστάτιδες τῆς Ἱατρικῆς και ὡς πρωτοπόρες σκαπανεῖς τοῦ θεσμοῦ τῶν πανδοχείων - νοσοκομείων, τὰ ὁποία ἀργότερα πολλαπλασιάσθηκαν και ὠδήγησαν στὴν σημερινὴ καταπληκτικὴ ἀνάπτυξί τους.

Στοὺς συνέδρους τῆς Κῶ διανεμήθηκε και φωτογραφία ὄχι μόνον τῆς εἰκόνας τῆς ἁγίας

Ἐρμιόνης, ἀλλὰ και τῆς εἰκόνας τῶν ἁγίων Ζηναίδος και Φιλονίλλας, ἡ ὁποία φιλοτεχνήθηκε ἀπὸ τὴν διακεκριμένη ἁγιογράφο κυρία Αἰκατερίνα Ἀποστόλου. Ἐὰν ἡ ὄχι πολὺ καλῶς διατηρημένη εἰκὼν σὺ τὸν ἱ. Ναὸ τῆς Κισσόνεργας Πάφου παρουσιάξῃ τὶς δύο ἅγιες με μοναχικὸ ἔνδυμα, χωρὶς νὰ ὑποδηλώνη τὴν ἱατρικὴ τους ἰδιότητα, ἡ νέα εἰκὼν τῆς κ. Αἰκ. Ἀποστόλου, πὸν ἔγινε με ὀδηγίους τοῦ κ. Ἀρ. Εὐτυχιάδου, παρουσιάζει τὶς δύο ἅγιες νὰ κρατοῦν, ὅπως και ἡ ἅγια Ἐρμιόνη, ἱατρικὰ ἐργαλεῖα και φάρμακα, ἐνῶ σὺ βάθος ἀνάμεσά τους εἰκονίζεται τὸ σπήλαιο - νοσοκομεῖο τους.

Συμφώνως πρὸς ἀξίαν προσοχῆς πρότασι τοῦ κ. Εὐτυχιάδου οἱ ἅγιες Ζηναῖς και Φιλονίλλα, ὅπως και ἡ ἅγια Ἐρμιόνη, θὰ ἔπρεπεν ἰδιαιτέρως νὰ μνημονεύονται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία ὡς ἀνήκουσες στὴν τάξι τῶν ἁγίων ἀναργύρων ἱατρῶν (τοῦ ἁγίου Λουκά τοῦ εὐαγγελιστοῦ, τῶν ἁγίων Κοσμᾶ και Δαμιανοῦ, τῶν ἁγίων Κύρου και Ἰωάννου, τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος κ.ἄ.), οἱ ὁποῖοι ὑπενθυμίζουν και στοὺς σημερινοὺς ἱατροὺς ἀπ' ἑνὸς τὸ καθῆκον τῆς ἀνιδιοτελοῦς ἀγάπης και διακονίας, ἀπ' ἑτέρου τὴν ἀνάγκη τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ἱατρικῶν γνώσεων με τὴν πίστι, τὴν προσευχὴ και τὴν ἐπίκλησι τῆς θείας ἱαματικῆς Χάριτος και τρίτον τὴν ὑποχρέωσι νὰ ἐπισημαίνουν σὲ ὄλους τὸ ἰδεῶδες τῆς Ψυχοσωματικῆς Ἱατρικῆς, ἡ ὁποία, ἀναγνωρίζοντας τὴν ἐπίδρασι τοῦ ψυχικοῦ παράγοντος ἐπὶ τῆς καθ' ὄλου σωματικῆς καταστάσεως, διακηρύττει, ὅτι «καρδίας εὐφραينوμένης θάλλει πρόσωπον» και ὅτι, ὅταν «φοβῆται τὶς τὸν Κύριον και ἐκκλίνῃ ἀπὸ παντὸς κακοῦ, τότε ἴσσις ἔσται τῷ σώματι αὐτοῦ και ἐπιμέλεια τοῖς ὀστέοις αὐτοῦ». Ἀντιθέτως «οὐκ ἔστιν εἰρήνη ἐν τοῖς ὀστέοις μου ἀπὸ προσώπου τῶν ἁμαρτιῶν μου» (Ψαλμ. λζ'). Αὐτὴν τὴν εἰρήνη, τὴν ὁποία μνημονεύει ὁ θεῖος Ψαλμωδὸς ἐπεδίωκαν και μετέδιδαν οἱ ἅγιες Ζηναῖς και Φιλονίλλα, πὸν χαρακτηρίζονται και ὡς «φίλοι τῆς εἰρήνης».

Σημείωσις: Περισσότερες λεπτομέρειες ὅπως και Βιβλιογραφίαν γιὰ τὶς δύο ἅγιες βλ. κυρίως σὺ ἔξῃς: Aristotelis Chr. *Efychiadis*, The sisters Zenais and Philonilla (1st. cent.), the first women doctors, «friends of peace», Offprint from the periodical «Theologia», Athens 1997. Ἀριστοτέλη Χρ. *Εὐτυχιάδη*, Γυναῖκες ἱατροὶ ἅγιες ἀνάργυρες προστάτιδες τῆς Ἱατρικῆς, περ. «Ἐκκλησία», ἔτος 1996, σ. 784. Κ. Μ. *Κονταξοπούλου*, Ἄγιοι ἱατροὶ τῆς Ὀρθοδοξίας, Ἀθῆναι. Ἰωάννου Π. *Τσικνοπούλου*, Ἀκολουθία Ζηναίδος και Φιλονίλλας τῶν ἀγαδῶν, Ἀνατύπωσις ἐκ τῶν «Κυπριακῶν Σπουδῶν», τόμ. κη' (1964), ἔκδ. Ἐταιρεία Κυπριακῶν Σπουδῶν, ἐν Λευκωσίᾳ 1964. Περὶ. Κωνσταντίνου Π. *Χαραλαμπίδου*, Συμπληρωματικὰ γιὰ τὶς γυναῖκες ἱατροὺς ἅγιες Ζηναῖδα, Φιλονίλλα και Ἐρμιόνη, περ. «Ἐκκλησία», ἔτος 1997, σσ. 645-670.

Η ΑΓΑΠΗ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ

Του Σεβ. Μητροπολίτου Σισανίου και Σιατίστης κ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Ὁ ἰδρυτὴς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κορίνθου, Ἀπόστολος Παῦλος, ἐν τῇ Β' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ του (58 μ.Χ.) 11, 11 διακηρύσσει τὴν ἀδολον καὶ εἰλικρινὴ ἀγάπην αὐτοῦ πρὸς τοὺς χριστιανοὺς τῆς ἀρτιπαγοῦς ἐκκλησίας τῆς Κορίνθου, ἐπικαλούμενος ὡς μάρτυρα Αὐτὸν Τοῦτον τὸν Θεόν: «ὅτι οὐκ ἀγαπῶ ὑμᾶς; ὁ Θεὸς οἶδεν». Ὁ Βυζαντινὸς θεολόγος *Εὐθύμιος Ζιγαβηνὸς* (ΙΑ' καὶ ΙΒ' μ.Χ. αἰών) λίαν εὐστόχως ἐρμηνεύων τὴν Παύλειον ταύτην ρῆσιν, σημειοῖ: «Ὁ Θεὸς οἶδεν ὅτι ἀγαπῶ ὑμᾶς καὶ σφόδρα»¹. Ὁ Ἀπόστολος ἀναγκάζεται νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς τῆς ἀφνειοῦ Κορίνθου, διότι, ὡς δύναται νὰ συναχθῇ ἐκ τῶν προειρημένων οἱ ψευδοδιδάσκαλοι διέβαλλον καὶ ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ τὸν Παῦλον διαδίδοντες ἐσκεμμένως ὅτι ἐξ ἑλλειψεως ἀγάπης πρὸς αὐτοὺς δὲν ἤθελε νὰ δεχθῇ τι παρ' αὐτῶν διὰ τὴν συντήρησίν του. Τούτου δ' ἔνεκα ὁ Παῦλος, ἐνῶ ἀφ' ἐνὸς αὐστηρῶς στηλιτεύει καὶ καυτηριάζει τοὺς ψευδαποστόλους, οἵτινες διὰ τῶν ψευδοδιδασκαλιῶν αὐτῶν ἀπεργάζονται τὴν διάβρωσιν καὶ καταστροφὴν τῆς ἐν Κορίνθῳ χριστιανικῆς κοινότητος, ἀφ' ἑτέρου βεβαιοῖ τοὺς πιστοὺς περὶ τῆς εἰλικρινείας, τοῦ βάθους καὶ τῆς ἀφιλοκερδείας τῆς ἑαυτοῦ ἀγάπης.

Ὁ Παῦλος ἐνῶ ἐδέχθη βοηθήματα καὶ ἐλεημοσύνας παρ' ἄλλων Ἐκκλησιῶν, θεμελιωθεισῶν ὑπ' αὐτοῦ, οὐδὲν ἠθέλησε νὰ λάβῃ παρὰ τῶν Χριστιανῶν τῆς Κορίνθου². Καὶ ὁ Ἀπόστολος ἐνεργεῖ οὕτως, ἵνα ἀφ' ἐνὸς μὲν διαλύσῃ τὰς περὶ πλεονεξίας ψευδεῖς εἰς βάρος του κατηγορίας, τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἵνα διακηρύξῃ ἐνώπιον πάντων τὴν καθαρότητα τῆς ἀφιλοκερδείας αὐτοῦ. Ἦδη ὁ Παῦλος ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ ὁμιλεῖ περὶ τῆς δωρεᾶν κηρύξεως τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς Κορινθίους: «δωρεᾶν τὸ τοῦ Θεοῦ Εὐαγγέλιον εὐηγγελισάμην ὑμῖν»³, ἐπὶ τῷ ἀγαθῷ τέλει ὅμως ἀπαλλάξῃ τούτους τῆς πλάνης καὶ τῆς εἰδωλολατρίας, πρὸς τούτους δέ, ἵνα τὸ ἔργον αὐτοῦ ἀναδειχθῇ ἀπὸ πάσης πλευρᾶς τέλειον καὶ ἄσπογον. Παραλλήλως πρὸς τὸ ἐκτάκτως ὑψηλὸν ἱεραποστολικὸν αὐτοῦ ἔργον ὁ Παῦλος ἐργάζετο καὶ τὴν ἐργασίαν τοῦ σκηνοποιοῦ⁴, δι' ἧς προσεπορίζετο αὐτὸς τε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀπαραίτητα κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ τοῦ Ἀποστόλου: «οὐδὲ δωρεᾶν ἄτρον ἐφάγομεν παρὰ τινος, ἀλλ' ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι

πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαι τινα ὑμῶν»⁵.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Παύλου πλήρης γνώσις τῆς ἀληθείας τοῦ Χριστοῦ, ἀποτελεῖ περιφανῆ ἐγγύησιν περὶ τοῦ ὅτι ὁ Ἀπόστολος πρὸς τοὺς Κορινθίους διδάσκει τὴν ἀλήθειαν καὶ μόνον τὴν ἀλήθειαν καὶ δὴ ἀφιλοκερδῶς. Ἡ ἀφιλοκερδεια ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Παύλου πρὸς τοὺς Κορινθίους ἀποτελεῖ καύχησιν δι' Αὐτὸν καὶ τὸν τίτλον τῆς δόξης Αὐτοῦ⁶. Ὅθεν οἱ Κορινθιοὶ εὐρίσκονται ἐν ἀδίκῳ ἐρμηνεύοντες ἄλλως τὴν ἄρνησιν τοῦ Ἀποστόλου περὶ τῶν εἰσφορῶν εἰς τὴν τοιαύτην δὲ ἐκτίμησιν τοῦ πράγματος ἐκ μέρους τῶν Κορινθίων ὁ Παῦλος διαβλέπει ἑλλειψιν ἐμπιστοσύνης καὶ ἀγάπης. Ὁ Ἀπόστολος μετὰ σφοδρότητος ἀποκρούει τὴν ὑποψίαν, ἣτις θεμελιούται ἐπὶ τινος προφάσεως καὶ ἣτις κρίνει τὰς προθέσεις Αὐτοῦ βλάπτουσα μάλιστα τὴν τιμιότητα τῆς ζωῆς καρδίας Του. Διατί ἄρα γε ἐνήργησεν οὕτως ὁ Ἀπόστολος; Διατί ἤρνηθη νὰ σημειώσῃ τι περὶ τῆς ἀφοσιώσεως τῶν Κορινθίων⁷; Διατί οἱ Κορινθιοὶ ἐκουσίως βλάπτονται, ἀδικοῦνται καὶ ταπεινοῦνται; Οἰονδήποτε καὶ ἂν εἶναι τὸ κίνητρον ὑπάρχει τοῦλάχιστον ἐν ἀπολύτως ἀπαράδεκτον: «διὰ τί; ὅτι οὐκ ἀγαπῶ ὑμᾶς»⁸. Οἱ Κορινθιοὶ ὀφείλουσι νὰ ἀνακαλέσωσιν εἰς τὴν ἑαυτῶν μνήμην τὰς σαφειστάτας περὶ ἀγάπης διακηρύξεις τοῦ Ἀποστόλου, αἵτινες ἐγένοντο πρὸς αὐτούς⁹. Τῷ ὄντι, θὰ ἀνέμενέ τις ὅτι θὰ ἀνενέου οὗτος θετικῶς τὴν ἐπιμαρτυρίαν του¹⁰, ἀλλ' οὕσης δεδομένης τῆς ἀγανακτήσεως, ἣν προκαλεῖ ἡ ὑποψία αὕτη, θὰ ἠδύνατό τις ἀπερισκέπτως φρονῶν νὰ ὑποθέσῃ ὅτι οἱ πιστοὶ ματαίως ἐλπίζουν εἰς τὴν δικαίωσίν των, δι' ὃ ὁ Παῦλος ἐπικαλεῖται τὸν Θεόν, τὸν «ετάζοντα νεφροὺς καὶ καρδίας»¹¹ κατὰ τὸν ψαλμωδὸν τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Παύλειος φράσις «ὁ Θεὸς οἶδεν» ἐπέχει θέσιν ὄρκου¹². Ὁ Ἀπόστολος εἶναι τολμηρὸς ὅσον καὶ ἀποφασιστικὸς διδάσκων ὅτι ὁ μεγαλόψυχος ὀφείλει νὰ ταπεινώται καὶ ἀνταποκρίνηται εἰς τὰς μομφάς, αἵτινες ἐγγίξουσι τὴν αὐθάδειαν, διότι ἀνυψοῖ οὕτω τὴν θεῖαν Δικαιοσύνην. Ὁ Παῦλος ἐπικαλεῖται ὡς μάρτυρα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς καθόλου συμπεριφορᾶς Αὐτοῦ πρὸς τοὺς Κορινθίους αὐτὸν τὸν Θεόν.

Περὶ τίνος ὅμως ἀγάπης πρόκειται; Ἡ λιτότης τῆς φράσεως «οὐκ ἀγαπῶ» θὰ ἠδύνατο νὰ σημαίνῃ: «Σὰς ἀπεχθάνομαι», ἢ κάλλιον εἰπεῖν, κατὰ τὴν κλασσικὴν σημασίαν τοῦ ρήματος: «Σὰς περιφρονῶ, οὐδὲν σημείον ἐκτιμήσεως ἐκδηλώνω πρὸς σὰς» καὶ ἀληθῶς,

ή ἐκ μέρους τοῦ Παύλου ἄρνησις ὅπως δεχθῆ τὰς εἰσφορὰς ἐνοχλεῖ τοὺς Κορινθίους, ἐφ' ὅσον τὰ δῶρα τῶν Φιλιππησίων ἐγένοντο δεκτὰ ὑπ' Αὐτοῦ. Τοῦτο δὲ ἀποτελεῖ σημεῖον ἐμπιστοσύνης, ἐνῶ τούναντίον ἡ κοινότης τῶν Κορινθίων τὴν τοιαύτην στάσιν τοῦ Ἀποστόλου αἰσθάνεται ὡς ὕβριν. Οἱ Κορίνθιοι ἐξέλαβον τὴν ἄρνησιν τοῦ Ἀποστόλου, ὅπως δεχθῆ τὰς ὑπηρεσίας των, ὡς περιφρόνησιν. Ἄλλ' ἡ ὀξύτης τῆς ἀντιδράσεως τοῦ Ἀποστόλου εἶναι τοιαύτη, ὥστε πρόδηλον καθίσταται ὅτι αὕτη προέρχεται ἐκ τῆς φιλοστοργίας του πρὸς τοὺς πιστοὺς, ὡς πατρὸς πρὸς τέκνα. Ὁ Ἀπόστολος ἐν *Β' Κορινθίους* 2, 4¹³ ἐλέγχων διὰ παρεκτροπὰς τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Κορίνθου δοκιμάζει θλίψιν καὶ στενοχωρίαν, διότι οἱ ἐλεγχοί οὗτοι προέρχονται ἐκ πατρικῆς στοργῆς καὶ ἀγάπης. Ὁ εἰλικρινῶς ἀγαπῶν ἀνυποχώρητος ὢν καὶ εἰς τὴν ἀληθῆ μεταμέλειαν τοῦ παρεκτραπέντος, ἐπιβάλλει τὰς δεούσας τιμωρίας, ἐπὶ τῷ τέλει, ὅπως μὴ τὸ κακὸν παραμένον ἀκόλαστον πλεονάσῃ, συγχρόνως ὁμως συμπονεῖ, ὡς ἀδελφὸς καὶ δεικνύει στοργὴν καὶ ἀγάπην πρὸς τοὺς κολασθέντας. Ὁ ἱερὸς *Χρυσόστομος* (354-407) σχολιάζων τὴν ἐν λόγῳ παρὰγραφον σημειοῖ: «Τί ταύτης φιλοστοργότερον τῆς ψυχῆς; Αὐτῶν γάρ, ἡμαρτηκότων, οὐκ ἔλαττον, ἀλλὰ καὶ πολλῶν πλέον δεικνυσιν ἑαυτὸν ἀλήσαντα. Οὐ γάρ, ἀπὸ θλίψεως μόνον, ἀλλ' ἀπὸ πολλῆς· οὐδὲ δακρῦον, ἀλλὰ διὰ πολλῶν δακρῦων»¹⁴.

Ἡ ἀγάπη καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Παύλου διὰ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενους εἶναι τοσοῦτον, ὥστε δὲν εἶναι ὑπερβολὴ ἐὰν εἰπῶμεν ὅτι ὁ Ἀπόστολος συνεδέετο μετὰ τῶν Χριστιανῶν διὰ μητρικῆς στοργῆς¹⁵, μὴ φειδόμενος κόπων καὶ μὴ ὑπολογίζων κινδύνων. Τῷ ὄντι, ὁ ἀκαταπόνητος Ἀπόστολος καὶ τὴν ζωὴν αὐτοῦ προθύμως ἐθυσίαζε χάριν τῶν εὐαγγελικῶν ἀρχῶν. Τὴν αὐταπάρνησιν ταύτην ἐνέπνευσε καὶ εἰς τοὺς συνεργάτας αὐτοῦ, τὸ τέλος τῶν ὁποίων, ὡς καὶ τοῦ Ἀποστόλου, ὑπῆρξε μαρτυρικόν.

Ἡ ψυχὴ τοῦ Παύλου εἶναι ταραχώδης συνεπεία τῶν ἀταξιῶν, αἵτινες ἐσημειώθησαν μετὰ τῶν Χριστιανῶν τῆς κοινότητος τῆς Κορίνθου, ἐκ τῆς θλιβερόσας δὲ ταύτης καταστάσεως ὁ Ἀπόστολος φθείρεται ὑπὸ τῆς δικαίας ἀγανακτήσεως καὶ δὴ ὑπὸ τῆς ὀργῆς. Ὁ Ἀπόστολος μαστιγοῖ σκληρῶς τὴν ὑποκρισίαν¹⁶ τῶν ἀντιπάλων του, εἰς τὸ βάθος ὁμως τῆς καρδίας αὐτοῦ διατηρεῖ ἀπαραιμείωτον τὴν βαθυτάτην φιλοστοργίαν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κορίνθου, διὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς ὁποίας πολλὰ ὑπέφερεν. Ἐν τῇ πρώτῃ πρὸς *Κορινθίους* ἐπιστολῇ (4, 21), ὁ Παῦλος ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς καὶ παρατηρῶν τούτους διὰ τὰ σημειωθέντα κρούσματα ἀπειθείας, ἐρωτᾷ: «Τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς; ἢ ἐν ἀγά-

πη πνεύματι τε πραύτητος;». Ὡς λαμπρῶς διδάσκει ἡ ἀμερόληπτος Ἱστορία καὶ ἡ καθ' ἡμέραν πείρα, ἔστιν ὅτε ἐπιβάλλεται καὶ ἡ χρησιμοποιοῦσις μέτρων αὐστηρότητος, διὰ τοὺς ἀδιορθώτους καὶ πεισιμόνως ἐμμένοντας ἐν τῇ ἀπειθείᾳ. Τὰ μέτρα ταῦτα ἀνεπιθύμητα ὄντα καθίστανται ἐνίοτε ἀναγκαῖα καὶ ἀπαραίτητα. Εἶναι δὲ ἀνεπιθύμητα διότι τόσον ἐν ταῖς χριστιανικαῖς κοινότησιν, ὅσον καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καθόλου ἀπαραιτήτως δέον ὅπως κρατῆ πάντοτε ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη καὶ συμπάθεια. Ἐν ἡ ὁμως περιπτώσει ἡ ἀγάπη καὶ συμπάθεια δὲν εἶναι ἡ προσήκουσα, παρατηροῦνται δὲ μετὰ τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας πεισιμονες παρεκτροπαὶ τότε ὁ ὑπεύθυνος εἶναι ἀδύνατον νὰ παραμείνῃ ἀδιάφορος. Ὁρθῶς ἐχαρακτηρίσθη εὐλογία καὶ χάρισμα Θεοῦ, ὅτε ὁ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ παρεστῶς διατηρῆ πάντοτε καὶ ἐν παντὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ πλήρη στοργῆς καὶ ἀγάπης, συγχρόνως δὲ καὶ τὸ κύρος τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ ἀκαμπτον καὶ ἐπιβλητικόν. Καὶ ὁ φιλόστοργος γονεὺς χρησιμοποιοεῖ ἐνίοτε κατὰ τοῦ τέκνου αὐτοῦ, μετὰ πολλῆς βεβαίως τῆς συνέσεως, τὴν παιδεύουσαν τιμωρίαν καὶ ῥάβδον, ἐπὶ τῷ τέλει ὅπως προφυλάξῃ τὸ ἑαυτοῦ τέκνον ἀπὸ φοβερὰ ἠθικὰ ὀλισθήματα, διότι ἡ ἀγάπη τῶν γονέων πρὸς τὰ τέκνα δὲν εἶναι τυφλὴ καὶ ἀλόγιστος· εἶναι ἀγάπη παιδεύουσα καὶ ὠφελουσα, ἀγάπη μὴ ἐκτρεπομένη εἰς ὀργὴν, ἀλλ' εἰς διόρθωσιν.

(Συνεχίζεται)

1. Βλ. *Παναγιώτου Τρεμπέλα*, Ὑπόμνημα εἰς τὰς Ἐπιστολάς τῆς Καινῆς Διαθήκης, τόμος πρῶτος, σελ. 528, Ἀθήναι, 1956.

2. *Β' Κορινθίους*, 11, 9. *Φιλιππησίους*, 4, 15.

3. *Β' Κορινθίους*, 11, 7.

4. *Πράξεις*, 18, 3.

5. *Β' Θεσσαλονικεῖς*, 3, 8. *Προβλ. Πράξεις*, 20, 34.

6. *Β' Κορινθίους*, 11, 10. *Προβλ. Α' Κορινθίους*, 9, 11-18.

7. Ἡ ἐλεημοσύνη εἶναι ἐν ἔργον τῆς ἀγάπης καὶ δὴ γνήσιος καρπὸς αὐτῆς. *Προβλ. Β' Κορινθίους*, 8, 7-8, 24.

8. Βλ. *E. B. Allo*, Saint Paul, Première Épitre aux Corinthiens, Paris, 1934.

9. *Β' Κορινθίους*, 6, 11-13. 7, 2-4. *Προβλ.* 11, 2.

10. Βλ. *H. Windisch*, Der zweite Korintherbrief, Göttingen, 1924, σελ. 338.

11. *Ψαλμός*, 7, 10.

12. Ἡ φράσις αὕτη ἴσα δύναται πρὸς τὴν φράσιν «Θεὸς μάργος» (*Α' Θεσσαλονικεῖς*, 2, 5. *Ρωμαίους*, 1, 9. *Φιλιππησίους*, 1, 8). *Προβλ. Ἰωάννου*, 21, 17: «Κύριε, πάντα σὺ οἶδας, σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε».

13. *Προβλ. Β' Κορινθίους*, 6, 11-13.

14. *Ἰωάννου Χρυσοστόμου*, Ὑπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Δευτέραν Ἐπιστολήν, Ὀμιλία IV, β', MPG., 61, 420.

15. *Α' Θεσσαλονικεῖς*, 2, 8 «...ὁμιρομένοι ὑμῶν».

16. Ἡ ὑποκρισία ἀποτελεῖ τὴν ἡγεμονίδα τῶν κακιῶν, διὰ τοῦτο ἀκριβῶς ὁ Χριστὸς ἐξεφώνησε τὰ ἀμπολλα ἐκεῖνα «οὐαί» Αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα μᾶς παραθέτουν οἱ τρεῖς Συνοπτικοὶ Εὐαγγελισταί. *Ματθαίου*, 23, 13-39. *Μάρκου*, 12, 35-40 καὶ *Λουκᾶ*, 11, 29-54.

Ἡ ἴδρυση τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἰωαννουπόλεως καὶ ὁ πρῶτος Μητροπολίτης Ἰσίδωρος 1928-1938

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ζιμπάμπουε κ. ΜΑΚΑΡΙΟΥ

Μὲ τὴν ἐκλογή τοῦ Πατριάρχου Μελετίου Μεταξάκη στὸν Πατριαρχικὸ Θρόνον Ἀλεξανδρείας (1926) ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τοῦ Πατριαρχείου ἀποφάσισε τὴν ἴδρυση νέων Μητροπόλεων. Ἀπὸ τὶς πρῶτες ποὺ ἰδρύθησαν ἦταν ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Ἰωαννουπόλεως γιὰ τὶς ἀνάγκες τῶν Ἑλλήνων σ' ὅλη τὴν Ἀφρικανικὴ Ἠπειρο. Ἱεραπόστολοι κληρικοί, περιοδεύοντες ἀπὸ χώρα σὲ χώρα, ἀναφέρονται τὰ ὀνόματα τῶν Ἀρχιμανδριτῶν Νικοδήμου Σαρίκα, Ἀρτεμίου Ρεμπαμπή καὶ Ἀλ. Ἀναστασιάδη ἀλλὰ καὶ ἄλλων. Οἱ περιοδεύοντες αὐτοὶ ἱερεῖς ἐξυπηρετοῦσαν τὶς θρησκευτικὲς ἀνάγκες τῶν Ὀρθοδόξων Ἑλλήνων ποὺ ἦσαν διεσκορπισμένοι στὶς ἀχανεῖς Ἀφρικανικὲς ἐκτάσεις κάτω ἀπὸ δύσκολες καὶ ἀντίξοες συνθήκες.

Ἡ ἴδρυση τῆς Μητροπόλεως Ἰωαννουπόλεως ἦταν γεγονός ἱστορικὸ καὶ μεγίστης σημασίας γιὰ τὸ Πατριαρχεῖο Ἀλεξανδρείας. Ὁ ἰδρυτικὸς Τόμος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀναφέρει σχετικὰ καὶ τὰ ἑξῆς: «...Ἐπειδὴ δὲ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις εὐσεβεῖς χριστιανοὶ ἀποικίσαντες ἐν τε ταῖς ἐντεῦθεν καὶ ταῖς ἐκεῖθεν τοῦ Ἰσημερινοῦ χώραις τῆς Ἠπείρου, καὶ κατὰ Κοινότητος ὀργανωθέντες, ἴδρυσαν οἴκους προσευχῆς, καλῶς ἔχειν ἔδοξε τῷ πρὸ ἡμῶν ἐπὶ τέταρτον αἰῶνος τὴν τοῦ Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου Ἐκκλησίαν διοικήσαντι ἐπανδρῦσαι μὲν τὰς ἀρχαίας Μητροπόλεις Νουβίας καὶ Αἰθιοπίας, τῷ χρόνῳ μαρνανθείσας, ἀποστεῖλαι ἱερεῖς καὶ ταῖς ὑπερκειμένους παροιμίαις...».

Ἡ τότε Ἱερὰ Σύνοδος τοῦ Πατριαρχικοῦ καὶ Ἀποστολικοῦ Θρόνου Ἀλεξανδρείας σὲ συνεδρία τῆς ἐξέλεξε πρῶτο Μητροπολίτη τὸν Ἰσίδωρο Γεωργιάδη, κληρικὸ ποὺ προσέφερε πολὺτιμες ὑπηρεσίες στὴν περιοχὴ τῆς νέας Μητροπόλεως. Χαρακτηριστικὰ εἶναι τὰ λόγια τοῦ Πατριάρχου Μελετίου τὴν ἡμέρα τῆς χειροτονίας τοῦ νέου Μητροπολίτη τὴν ὥρα ποὺ τοῦ ἐγγχειρίζε τὴν ποιμαντορικὴ ράβδο: «...Δὲν εἶσαι ἐκ τῶν ἐκλεγομένων εἰς πλήρωσιν χηρευούσης Μητροπόλεως. Εἶσαι κεκλημένος νὰ δημιουργήσης τὸν τύπο ὀρθοδόξου Ἐπισκοπικῆς δικαιοδοσίας εἰς χώρας, ὅπου δὲν ὑπῆρξε μέχρι σήμερον οὔτε εἰς τὴν ἀρχαιότητα ὀρθοδόξου ποιμαντορίας οὔτε εἰς τὴν νεωτέραν τῆς Ἐκκλησίας περίοδον. Εἶσαι ὁ πρῶτο ἐπίσκοπος

τῆς διὰ πρώτην φορὰν ἰδρουμένης ἐν Ν. Ἀφρικῇ Μητροπόλεως' ἐξαρτᾶται ἄρα ἀπὸ τὴν σύνεσίν σου, τὴν ἐργατικότητα σου, τὴν ἀγάπην σου, τὴν πίστιν σου, νὰ ἐπιτεθῇ σφραγὶς γνησίᾳ εἰς τὴν χώραν ἐκείνην, ἣτις πάλαι μὲν ἐτέλει "ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς", νῦν δὲ ἀνοιγεῖσα εἰς τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν ἐξημέρωσιν διὰ τοῦ Εὐαγγελίου καλεῖ τὸν θρόνον Ἀλεξανδρείας νὰ ἐπεκτείνῃ ἕως τῆς Εὐέλπιδος Ἄκρας τὴν ποιμαντορικὴν του πρόνοιαν καὶ ὁ κληρὸς ἔπεσεν ἐπὶ σέ, νὰ τὸ ζητήσης, χωρὶς ἴσως οὐδὲ νὰ τὸ ἐπιθυμήσης...».

Μὲ αὐτὲς λοιπὸν τὶς σκέψεις τοῦ Πατριάρχου Μελετίου καὶ τὶς εὐχὲς τῶν τότε Συνοδικῶν ὁ Μητροπολίτης Ἰσίδωρος ἔφθασε τὸ 1929 στὴν νέα Μητρόπολι τοῦ Πατριαρχείου. Γιὰ πρώτη φορὰ ἔβλεπαν Ἐπίσκοπο καὶ γιὰ πρώτη φορὰ θὰ εἶχαν Ποιμενάρχη οἱ Ἕλληνες τῆς Ν. Ἀφρικῆς «Ροδεσίας, Ἀγκόλας, Μοζαμβίκης, Μαδαγασκάρης, Κόγκου καὶ τῶν διαμέσων Κρατῶν καὶ ἀποικιῶν». Ἐνας νέος Ποιμενάρχης φθάνει λοιπὸν νὰ ὀργανώσῃ τὴν Ἐκκλησία, νὰ νοθετήσῃ, νὰ παρηγορήσῃ, νὰ συμπαρασταθῇ καὶ φυσικὰ νὰ περιοδεύσῃ τοὺς ἀχανεῖς τόπους τῆς Ἀφρικανικῆς Ἠπείρου. Μὲ πολλὴ ζήλο ὁ Ἰσίδωρος ἔδωσε ὅ,τι καλύτερο εἶχε γιὰ τὴν δημιουργία κοινοτήτων καὶ προαγωγὴ τοῦ ὀρθοδόξου φρονήματος ἀνάμεσα στοὺς ἀπομεμακρυσμένους ὀρθοδόξους χριστιανοὺς.

Μιὰ ζωντανὴ εἰκόνα τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖο ἐργάστηκε ὁ Ἰσίδωρος καὶ πῶς κατόρθωσε νὰ φανεῖ δόκιμος στὴν διακονία του εἶναι ἓνα ἀπόσπασμα ἀπὸ μιὰ ἐπιστολή του. Τὴν ἐπιστολή αὐτὴ τὴν γράφει σ' ἓνα νεοδιορισμένο κληρικὸ ποὺ ἔφθασε στὰ μέρη τῆς Ἀφρικῆς γιὰ νὰ διακονήσῃ τὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ. Τοῦ γράφει λοιπὸν ὁ Ἰσίδωρος τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικὰ: «...Ὁ λόγος σου πρὸς τὸ μικρὸν ποῖμνιον κατὰ τὴν πρώτην θείαν λειτουργίαν δέον νὰ εἶναι σύντομος πρακτικὴ ὁμιλία ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου τῆς ἡμέρας. Προτρέπων δὲ τοὺς εὐσεβεῖς εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ λάβε ἀφορμὴν νὰ ἐπαινήσῃς τὴν εὐσέβειαν αὐτῶν καὶ φιλοπατρίαν, ἐκδηλωθεῖσαν ἐν τῇ οἰκοδομῇ τῆς ἐκκλησίας, ἣν καίπερ ὀλίγοι ὄντες κατώρθωσαν νὰ κτίσωσιν, καὶ σύστησε ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν, δι' ἧς οἱ Ἕλληνες ὅσον ὀλίγοι καὶ ἂν εἶναι κατορθοῦσι μεγάλα, καὶ δήλωσον ὅτι θ' ἀφιερῶσῃς

τὰς δυνάμεις σου διὰ τὴν πρόοδον τῆς Κοινότητος συνεργαζόμενος μετ' αὐτῆς καὶ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως. Ἡ ἐκκλησία καὶ τὸ σχολεῖον, ἡ θρησκεία καὶ ἡ ἑλληνικὴ παιδείσις, εἶναι τὸ θεμέλιον πάσης Ἑλληνικῆς Κοινότητος. Οἱ εὐσεβεῖς Ἄγγλοι, ὧν κτήσεις εἶναι ἡ Ροδεσία, θαυμάζουσι καὶ ἐκτιμῶσι τοὺς Ἕλληνας τοῦ Οὐμπάλη, οἵτινες καίπερ ὀλίγοι ἔκτισαν ἱερὸν ναὸν ὡς αἰσθητὸν καὶ ἄπτὸν σύμβολον τοῦ πολιτισμοῦ των, τὰς ἐλλείψεις τοῦ ναοῦ καὶ τῆς Κοινότητος, οἷον ἡ ἀνέγερσις αἰθούσης σχολείου καὶ κατοικίας ἱερέως, θ' ἀναπληρώσωμεν διὰ τῆς ἐν ὁμοιοῖα καὶ ἀγάπῃ συνεργασίας...

Οἱ Ἑλληνόπαιδες φοιτῶσιν εἰς τὰ σχολεῖα τοῦ Κράτους ἐν Οὐμπάλη. Φρόντισε ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν γονέων καὶ τοῦ Κοινοτικῆ Συμβουλίου νὰ τοὺς περισυλλέξῃς καὶ νὰ τοὺς διδάσκῃς τακτικῶς μετὰ μεσημβριᾶν ἑλληνικὰ καὶ θρησκευτικὰ εἰς ὠρισμένας ὥρας τὴν ἑβδομάδα. Τὸ ὠρολόγιον πρόγραμμα κατάρτισε μετὰ τοῦ Κοινοτικῆ Συμβουλίου. Ἡ πρόοδος τῶν μαθητῶν θὰ συντελέσῃ νὰ ἀγαπηθῆς περισσότερον. Δίδαξον αὐτοὺς ποιήματα καὶ ἄσματα ἐκκλησιαστικὰ καὶ ἐθνικά. Προσπάθησε νὰ ψάλλωσιν ἐν τῇ λειτουργίᾳ ὅλοι μαζί καὶ νὰ παρασκευάσῃτε εἰ δυνατόν μίαν ἑορτὴν ἐπὶ τῇ 25ῃ Μαρτίου...».

Καὶ συνεχίζει τὴν ἐπιστολὴν του ὁ Μητροπολίτης Ἰσίδωρος ὡς ἑξῆς: «...Ἐχε ὁμως ὑπ' ὄψιν ὅτι εἰς τοὺς ἀπόρους τὰ πάντα δίδομεν δωρεὰν καὶ ὅτι ἀφίνω εἰς τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἐλευθερίαν σου νὰ ἐκτιμῆσῃ τὴν παλαιάν καὶ νὰ μὴ εἰσπράξῃ ἔνεκεν αὐτῆς τὰ ὡς ἄνω δικαιώματα ἢ νὰ εἰσπράξῃ ταῦτα ἀκέραια ἢ ἡλατωμένα παρὰ τῶν μὴ δυναμένων ἢ δυστροποῦντων νὰ πληρώσωσιν αὐτὰ εἰς τὸ ἀκέραιον. Ἐν περιπτώσει ἀδυναμίας πρὸς πληρωμὴν ἢ δυστροπίας, ἄς δίδῃ ἕκαστος ὅ,τι προαιρεῖται ἢ ἄς μὴ δίδῃ, ἂν σὺ ἐγκρίνῃς τοῦτο καὶ βλέπεις ὅτι εἶναι ἀνάγκη... Ἡ μετὰ τὴν βάπτισιν καὶ τὸν γάμον ἄμεσος ἀποστολὴ τῶν στοιχείων τούτων καὶ ταχεῖα ἔκδοσις τῶν πιστοποιητικῶν ἀποβλέπει εἰς οἰκονομικοὺς λόγους τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, ἥτις προσπαθεῖ διὰ τῶν πόρων τούτων νὰ καλύψῃ μέρος τῶν ἀμέσων αὐτῆς ἀναγκῶν...

...Προχθὲς ἐταχυδρομήσα ἐπ' ὄνοματι τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κοινότητος ἐν ξύλινον κιβώτιον περιέχον ἱερὰ σκευὴ τῆς ἐκκλησίας καὶ ἐν δέμα ληξιαρχικῶν βιβλίων τῆς Ἱ. Μητροπόλεως πρὸς χρῆσιν σου. Ἐν ἐκάστῳ εὐρίσκεις σχέδιον πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ληξιαρχικῶν πράξεων ἐν τοῖς βιβλίοις. Ἐλησμόνησα νὰ σοὶ γράψω νὰ φέρῃς μαζί σου μίαν φυλλάδα τῆς λειτουργίας, ἓνα σταυρὸν τοῦ ἁγιασμοῦ, καὶ Τυπικὸν καὶ Μηναῖα διὰ τὴν ἐκκλησίαν καθὼς καὶ μικρὸν Εὐχολόγιον. Πιστεύω νὰ ἔχῃς Εὐχολόγιον καὶ φυλλάδια

τῆς Λειτουργίας. Ἄν δὲν ἔφερες, ὅπερ δὲν πιστεύω, δύναμαι νὰ σοὶ στείλω ἐντεῦθεν προσωρινῶς... Ἐπίσης ὁ ἐν Μπέιρα ἱερεὺς ἔχει ἀντιμῆνσιον ὅπερ ἔδωκα αὐτῷ καθηγιασμένον καὶ φέρον τὴν ὑπογραφήν τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Φωτίου, ἄχρηστον δι' αὐτόν. Τοῦτο δύνασαι νὰ ζητήσῃς κατ' ἐντολήν μου καὶ νὰ χρησιμοποιήσῃς ὡς Ἐπιτάφιον διαπλῶν αὐτὸ ἐπὶ τῆς ξυλίνης τραπέζης καὶ κοσμῶν αὐτὸ δι' ἀνθέων κατὰ τὴν Μ. Παρασκευήν, διότι ἡ ἐκκλησία, ὡς ἐνθυμούμαι, στερεῖται κεντητοῦ χρυσοῦφάντου ἐπιταφίου... Ἡ ἔλλειψις ἀγίας εἰκόνης τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου δεξιᾷ τῷ εἰσερχομένῳ διὰ τῆς Ὁραίας Πύλης εἰς τὸ Ἱερὸν εἶναι σπουδαιότατη...».

Τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς ἔχει πολλὰ δείγματα τῶν ἀγῶνων καὶ τῶν προσπαθειῶν ἑνὸς Ἱεράρχου ποῦ ἀγωνίστηκε νὰ ἐξυψώσῃ τὸ κύρος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, νὰ δόσῃ ἐλπίδα καὶ κουράγιον ἀλλὰ καὶ μάθημα συμπεριφορᾶς σ' ἓνα νέο ἱερέα. Ἡ λεπτομερὴς περιγραφή τῶν πάντων, ἡ προσεκτικὴ πρώτη ὁμιλία πρὸς τὸ ποίμνιον, ἡ τακτοποίησις τῶν μαθητῶν, ἡ διδασκαλία τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας, ἡ ἐπίσκεψις τῶν χριστιανῶν στὶς ἀπομακρυσμένες περιοχὰς ἀποτελοῦν τὸ ἱερὸ ἔργον τοῦ καλοῦ ἱερέα τοῦ ἔχοντος εὐσέβεια καὶ ἱεραποστολικὸ ζῆλον. Γι' αὐτὸ μετὰ ἓνας τέτοιος κληρικὸς γράφοντας τὴν ἀναφορὰν τοῦ ἔλεγε τὰ ἑξῆς συγκινητικὰ: «...ἀλλὰ πρὸ τῆς θεᾶς τῶν 15-20 χριστιανῶν τῆς πόλεως Μαχάγκι, οἵτινες ὡς διψῶσαι ἔλαφοι εὐρίσκοντο πρὸ τῆς πηγῆς τῶν ναμάτων τῆς Χριστιανωσύνης, ποθοῦντες χριστ. διδασκαλίαν, ἁγιασμόν καὶ ἐκκλησιαστικὴν παραμυθίαν, ἢ ἑξαντλητικὴν μαλάρια ὑποχωρεῖ, ὁ κόπος καὶ ἡ χαλάρωσις τοῦ ὁργανισμοῦ μεταβάλλονται εἰς σφρίγγος καὶ δύναμιν πρὸς συνέχισιν τοῦ κοπιαστικοῦ, ἀλλὰ γλυκνύτατον καὶ ὑψηλοῦ τοῦ ἱεραποστολοῦ ἔργου...».

Πολλὰ εἶναι τὰ διδάγματα ἀλλὰ καὶ τὰ παραδείγματα ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἱερωμένων ποῦ ἔδωσαν τὸν ἑαυτὸν τοὺς στὴν ὑπηρεσίαν τῶν ἀδελφῶν τοὺς χριστιανῶν ὀρθοδόξων. Μέσα στὶς ἐπικίνδυνες αὐτὲς περιοχὰς ἔτρεχαν νὰ ἁγιάσουν τοὺς ὀλιγαριθμοὺς χριστιανούς, νὰ τοὺς κατηγήσουν καὶ νὰ τοὺς μεταφέρουν τὸ μήνυμα ὅτι ἡ Μητέρα τους ἢ Ἐκκλησία τοὺς σκέφτεται καὶ τοὺς φροντίζει. Ἡ ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τὴν Μητέρα Πατρίδα, οἱ θλίψεις καὶ ἡ βιοπάλη δημιουργήσαν στὶς καρδιὰς τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν ἓνα τεῖχος καὶ μιὰ σύγχυσις. Γιατί στὶς χώρες αὐτὲς δροῦσαν Καθολικοὶ καὶ Προτεστάντες μισσιονάριοι οἱ ὁποῖοι μὲ κάθε τρόπο προσπαθοῦσαν νὰ τοὺς προπαγανδίσουν ξένες θεωρίαι καὶ νὰ τοὺς παρασύρουν στὶς δι- κές τους ὁμολογίας.

(Συνεχίζεται)

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ ΤΟΥ «ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ»*

Τοῦ Πρωτοπρ. κ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ. ΣΚΙΑΔΑΡΕΣΗ, Προϊσταμένου Ἱεροῦ Ναοῦ
Ἁγίου Ἀνδρέου Πατρῶν - Διευθυντοῦ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Λυκείου Πατρῶν

2. Εἶναι ἔτοιμο νὰ ἐκτυπωθεῖ μέσα στοὺς ἐπόμενους δύο μῆνες πεντάγλωσσο καλογραμμένο, καλαίσθητο καὶ εἰκονογραφημένο **ἐνημερωτικὸ βιβλιαράκι**, τὸ ὁποῖο θὰ μποροῦν νὰ τὸ προμηθευθοῦν ὅσοι τὸ ἐπιθυμοῦν.

3. Στὰ πλαίσια τῆς υπεύθυνης πληροφόρησης τῶν τουριστῶν προτείνουμε νὰ τοποθετηθεῖ στὸν περίβολο τῶν Ναῶν καὶ σὲ κατάλληλο σημεῖο **ἠλεκτρονικὸς τουριστικὸς χάρτης τῆς περιοχῆς μας**. Ἐχομε πρὸς τοῦτο ἐπικοινωνήσει μὲ τὸ Δῆμο καὶ τὸ Ἐπιμελητήριο καὶ ἐλπίζομε νὰ γίνῃ σὺντομα.

4. Θὰ φροντίζουμε καὶ μὲ τῆ βοήθεια τοῦ Δήμου οἱ ἐξωτερικοὶ χώροι νὰ εἶναι εὐπρεπισμένοι καὶ καθαροὶ ὥστε στοὺς ἐπισκέπτες μας νὰ παρουσιάζουμε **πολιτισμένη εἰκόνα**. Πρὸς τοῦτο ἔχομε ζητήσει ἀπὸ τὸν κ. Δήμαρχο νὰ προγραμματίσει τὴν ἀνακατασκευὴ τῶν πεζοδρομίων πέριξ τῶν ἱερῶν Ναῶν. Ὅπως ἐπίσης ἔχομε ζητήσει καὶ τὴν ὀλοκλήρωση τοῦ ἐξωτερικοῦ φωτισμοῦ τοῦ νέου ἱεροῦ Ναοῦ.

5. Ἐνα αἰχμηρὸ στὴν ἀντιμετώπισή του ζήτημα εἶναι ἡ **ἀπρόσεκτη καὶ ἀταιρίαστη περιβολὴ** μὲ τὴν ὁποία εἰσέρχονται ἀρκετοὶ δυστυχῶς τουρίστες στοὺς ἱερούς μας Ναούς. Εἶναι ἓνα ζήτημα ποὺ μᾶς προβληματίζει σοβαρὰ προκειμένου νὰ βροῦμε τὸν καταλληλότερο τρόπο ἀντιμετώπισής του. Καὶ

6. Πρώτιστος καὶ βασικὸς προγραμματικὸς στόχος μας εἶναι ἡ **ἀνέγερση Συνεδριακοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Κέντρου** στὸν ὀπισθεν τοῦ παλαιοῦ ἱεροῦ Ναοῦ τσιμεντοποιημένο κατὰ τὰ 3/4 χώρο. Αὐτὸ τὸ κέντρο, ποὺ θὰ «δέσει» ἀρχιτεκτονικὰ μὲ τὰ ὑπάρχοντα κτίσματα τῶν δύο ἱερῶν ναῶν καὶ θὰ διαφυλάξει «ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ» τὸ φυσικὸ περιβάλλον μετὰ ἀπὸ υπεύθυνη καὶ προσεκτικὴ ἀρχιτεκτονικὴ καὶ περιβαλλοντολογικὴ μελέτη, ποὺ θὰ ἐκπονηθεῖ μὲ τὴν συνεργασία τῶν συναρμοδίων φορέων, θὰ ἀποτελέσει τὴν ἀπαραίτητη κτιριακὴ ὑποδομὴ γιὰ νὰ στεγάσει ὄχι μόνον τὶς ἄμεσες ἐνοριακὲς ἀνάγκες τοῦ Ναοῦ τοῦ Πολιούχου, ἀλλὰ καὶ νὰ ὑλο-

ποιήσει μιὰ μακροδιάστατη καὶ μακροπρόθεσμη ποιμαντικὴ στρατηγικὴ τῆς τοπικῆς μας Ἐκκλησίας. Στὰ πλαίσια αὐτῆς τῆς ποιμαντικῆς διακονίας θὰ ὀργανωθοῦν καὶ θὰ ὑλοποιηθοῦν δραστηριότητες ἀποτελεσματικῆς καὶ οὐσιαστικῆς ἐπικοινωνίας μὲ ὅλους τοὺς διερχομένους ἀπὸ τὸν ἱερὸν χώρο τοῦ μαρτυρίου τοῦ Πρωτοκλήτου Ἀποστόλου Ἀνδρέου. Αὐτονόητο εἶναι ὅτι κυρίαρχος σκοπὸς αὐτῆς τῆς ἱεραποστολικῆς προσπάθειας θὰ εἶναι ἡ προσφορὰ τῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης, τῆς πνευματικῆς στήριξης καὶ βοήθειας σὲ κάθε ψυχὴ ποὺ τὴν ἐπιθυμεῖ, καθὼς καὶ ἡ δυνατότητα γνωριμίας τῆς μὲ τὴν Ἑλληνορθόδοξη παράδοσή μας.

Περαιτέρω ἡ **διοργάνωση συνεδρίων ποιότητας** στὸν ἐν λόγω χώρο ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἄμεση ὠφέλειά τους θὰ προβάλλουν τὴν πόλη μας ἀλλὰ καὶ θὰ συντελέσουν στὴν προαγωγὴ τοῦ λεγομένου «Συνεδριακοῦ Τουρισμοῦ».

Προφανῶς μὲ αὐτὲς καὶ ἄλλες δραστηριότητες ποὺ θὰ στεγάσει τὸ Κέντρο θὰ συντελέσει σοβαρὰ καὶ στὴν **ἀναθέρμανση τῆς τοπικῆς τουριστικῆς κίνησης ἀλλὰ καὶ στὴν ποιοτικὴ ἀναβάθμισή της**. Ἀκόμη θὰ συμβάλλει στὴν ἐπικοινωνιακὴ δυνατότητα τῆς πόλης μας μὲ ἄλλα πνευματικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ κέντρα ἄλλων πόλεων καὶ ἄλλων χωρῶν. Εἶναι σαφὲς ὅτι κάτι τέτοιο προάγει τὶς σχέσεις μεταξὺ τῶν λαῶν καὶ πάντως «ἐξάγει» θετικὴ εἰκόνα τῆς χώρας μας πρὸς τὰ ἔξω.

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μας στὰ πλαίσια τῆς οἰκουμενικῆς τῆς ἀποστολῆς εἶναι πλέον καιρὸς νὰ συνειδητοποιήσει ὅτι μὲ τὴ μικροδιάστατη ποιμαντικὴ τακτικὴ κινδυνεύει νὰ παραμείνει στὸ περιθώριο καὶ νὰ ἐκπέσει σὲ ἀπλὸ θεατὴ τῶν ἐκρηκτικῶν ἐξελίξεων καὶ ἀλλαγῶν τοῦ κόσμου. Ὅφειλει ἐπομένως νὰ δράσει μὲ ὑψηλὸ αἶσθημα ποιμαντικῆς εὐθύνης καὶ προοπτικῆς μέσα στὸ σημερινὸ μεταβαλλόμενο κόσμο, προσλαμβάνουσα τὴν καθημερινή του πραγματικότητα καὶ προάγουσα τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν κόσμον πρὸς τὴν ἐν Χριστῷ τελείωσιν.

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 250 τοῦ ὑπ' ἀρ. 16 τεύχους.

(Τέλος)

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ

Τοῦ κ. Α. Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Quo vadis Ποιμαντική;

Ὅταν, σὸ πέρασμένο μας ἄρθρο, ἐπιχειρήσαμε νὰ ἐξετάσουμε τὶς δύο ἐκδοχὲς τῆς ἐκφράσεως «Ποιμαντικὴ τοῦ μέλλοντος», θεωρώντας τὴ γενικὴ πώση — τοῦ μέλλοντος — εἴτε ὡς ὑποκειμενικὴ εἴτε ὡς ἀντικειμενικὴ, διαπιστώσαμε ὅτι καὶ στὴ μία καὶ στὴν ἄλλη περίπτωση τὸ μέλλον μᾶς προβληματίζει *ποιμαντικά*.

Ὁ προβληματισμὸς μας ἐκεῖνος ἀναφερόταν σὲ ἕξι σημεία. Στὴν συγκρότηση τῆς Μιᾶς Ποίμνης ὑπὸ τὸν Ἐνα Ποιμένα· στὴν προσωπικὴ μας ἔνταξι σ' αὐτὴν· στὴν ἀφομοίωση ἢ τὴν ἀπόρριψη στοιχείων ποῦ ἐμφανίζονται ὡς καινὰ ἢ καὶ στὴν ἐγκατάλειψη ἄλλων παλαιότερων· στὴν προετοιμασία μας γιὰ ἐπερχόμενα κακὰ· στὸ πλαίσιο καὶ στὶς δομὲς τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου καὶ στὴν τυχὸν διαφοροποίησή τους σὲ σχέση μὲ ἐκεῖνες τοῦ παρελθόντος· στὶς ἀναμενόμενες ἀλλαγὲς στὰ πρόσωπα τῶν συνεργατῶν μας καὶ τὶς ἐνδεχόμενες συνέπειες κατὰ τὸ σχεδιασμὸ τῆς ποιμαντικῆς μας διακονίας. Στὴν οὐσία προβληματιστήκαμε ὡς πρὸς τὸ μέλλον τῆς Ποιμαντικῆς.

Τὸ ἐρώτημά μας ρητορικὸ ἢ ὄχι θὰ μπορούσε νὰ διατυπωθεῖ μὲ τὸν ἀκόλουθο τρόπο: «Quo vadis Ποιμαντικὴ», «ποῦ ὑπάγεις Ποιμαντικὴ»; Ἐδῶ ὑπάρχει μία προσωποποίηση καὶ εἶναι σὰ ν' ἀπευθύνουμε τὸ λόγο στὴν Ποιμαντικὴ καὶ νὰ τῆς λέμε: ἐσὺ, ποῦ εἶσαι ἢ τέχνη τῶν τεχνῶν καὶ ἢ ἐπιστήμη τῶν ἐπιστημῶν, ποῖο δρόμο παίρνεις καὶ ποῖο δρόμο ἀφήνεις; Ἦ μήπως στέκεσαι καὶ σταματᾷς καὶ ἀποφεύγεις νὰ πᾶς ἐκεῖ ὅπου τὸ καθήκον καὶ ἡ ἀποστολὴ σου σὲ προστάζει;

Τὸ ἐρώτημα αὐτὸ θὰ μπορούσε νὰ τῆς τὸ ἀπευθύνει ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, ὅπως κατὰ τὸ ἱστορούμενο περιστατικὸ στὶς *Πράξεις Πέτρου* ὅταν ρώτησε τὸν ἀπόστολο Πέτρο «Quo vadis» («Ποῦ πηγαίνεις;») καὶ ἐκεῖνος ἐπέστρεψε στὴ Ρώμη καὶ μαρτύρησε. *Μιὰ ἐρώτηση* ἀξιῶζει πολλὲς φορὲς περισσότερο ἀπὸ *χίλιες ἀπαντήσεις* γιατί σὲ ὑποχρεώνει νὰ ἀπαντήσεις καὶ νὰ φερθεῖς ἀνάλογα.

Προσανατολισμός: ἡ ἕκτη αἴσθηση

Διερωτᾶσαι τότε γιὰ τὸ «ποῦ πηγαίνεις» ἢ καὶ γιὰ τὸ «ποῦ τὸ πηγαίνεις»· ἴδιο ρῆμα μὲ τόσο διαφορετικὴ χρῆση καὶ σημασία. Ἡ Ποιμαντικὴ, ἀσφαλῶς, δὲν μπορεῖ «νὰ τὸ πηγαίνει» ὅπου ἀπαιτοῦν οἱ καιροί, ἢ μάλλον *ὁ καιρὸς*. Δὲν ὑπάρχει ὀπισθοχώρηση παρὰ μόνο ἐπέκταση, πρόσω ὀλοταχῶς! Ἐξ ὀρισμοῦ, λοιπόν, ἡ Ποιμαντικὴ ἔχει μέλλον γιατί νοιάζεται γιὰ τὸν κόσμο καὶ τοὺς ἀνθρώπους, γιὰ τὴ σωτηρία τους.

Αὐτὴ ἡ ἔγνοια, αὐτὴ ἡ μέριμνα δὲν ἀφήνει τὴν Ἐκκλησίαν νὰ ἡσυχάζει καὶ νὰ ἐφησυχάζει στὰ κεκτημένα. Ὅποιος ἀνησυχεῖ, γρηγορεῖ καὶ προσέχει. Ψυχανεμίζεται τὰ σημεία τῶν καιρῶν, ἐπιστρατεύει ὅλα τὰ αἰσθητήριά του· ὄχι μόνο φροντίζει γιὰ τὴν φυλακὴ (φύλαξη) τῶν πέντε αἰσθήσεων ἀλλὰ καὶ τὶς θέτει σὲ ἐπιφυλακὴ καὶ ἀγρύπνια. Ὅχι μόνο τὶς σωματικὲς ἀλλὰ καὶ τὶς πνευματικὲς. Ἐπιτελεῖ *προφητικὴ διακονία, προσανατολίζει*, δηλαδή, κυριολεκτικὰ, διότι κατευθύνει πρὸς τὴν Ἀνατολὴ τῶν ἀνατολῶν ποῦ εἶναι ὁ Κύριος. Ἡ προφητικὴ ἀποστολὴ μπορεῖ νὰ χαρακτηριθεῖ ὡς *ἡ ἕκτη αἴσθηση*, ἐκεῖνη τοῦ προσανατολισμοῦ, ποῦ ὀδηγεῖ, βάνει στὸν δρόμο τοὺς ἀνθρώπους γιὰ ν' ἀκολουθήσουν τὸ μοναδικὸ δρόμο. Ὅλες οἱ αἰσθήσεις συγκεντρώνουν τὶς κατάλληλες πληροφορίες καὶ ἡ ἕκτη αἴσθηση τοῦ προσανατολισμοῦ τὶς κατευθύνει πρὸς τὴ μοναδικὴ διεύθυνση. Τὸ μέλλον τῆς Ποιμαντικῆς ἐξαρτᾶται κατὰ ταῦτα ἀπὸ τὸ κατὰ πόσον εἶναι προσανατολισμένη πρὸς τὸ μέλλον.

Ποιμνιοκεντρικὴ ἢ Ποιμενοκεντρικὴ ὀπτικὴ;

Ὁ προσανατολισμὸς αὐτὸς δείχνει ὅτι τὸ μέλλον τῆς Ποιμαντικῆς ἐξαρτᾶται ἀκόμη ἀπὸ τὴ «ὀπτικὴ» μὲ τὴν ὁποία ἀντικρύζουμε τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ποιμαίνουμε τοὺς ἀνθρώπους. Τελευταῖες ἔρευνες ὑποδεικνύουν, ὅτι μία *ποιμνιοκεντρικὴ νοοτροπία*, ἀντίληψη, δηλαδή, στὴν ὁποία ἐπικρατεῖ ἡ ἀποψη ὅτι τὸ ποίμνιο στὸ συνολὸ του εἶναι τὸ κέντρο τῆς ἀσκήσεως τοῦ Ποιμαντικοῦ

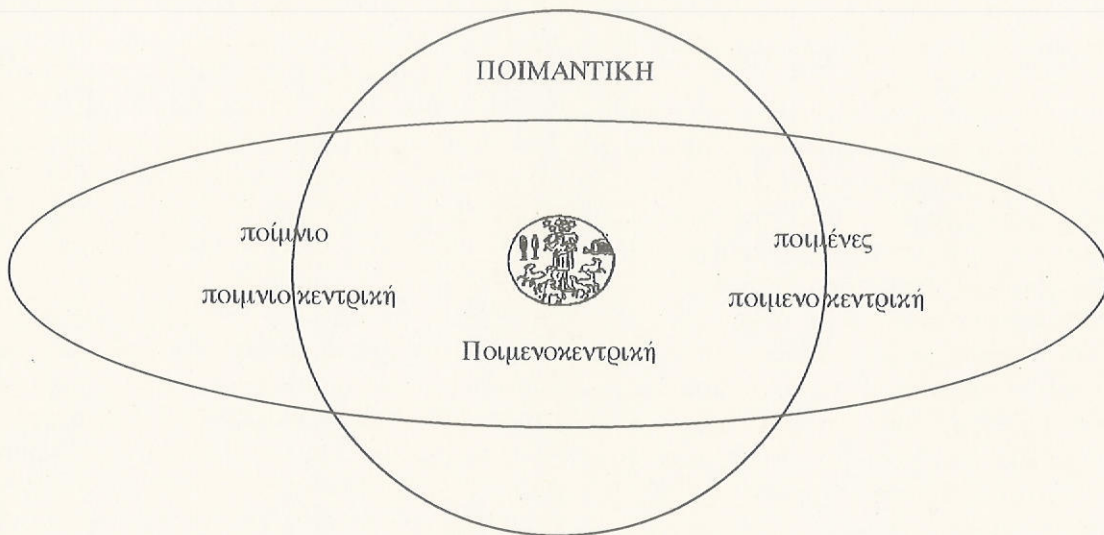
ἔργου τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι πῶς κοντὰ στὴν ἐπιτευξη τοῦ τελικοῦ στόχου καὶ διευκολύνει τὴν πραγματοποίησή του περισσότερο ἀπὸ μία *Ποιμενοκεντρικὴ νοοτροπία*¹. Ἡ τελευταία θεωρεῖ ὅτι τὸ Α καὶ τὸ Ω εἶναι τὸ πρόσωπο τοῦ ποιμένα.

Δὲν πρέπει, βέβαια, νὰ παραθεωρήσουμε τὸ γεγονός, ὅτι κύριος μοχλὸς τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου παραμένει ὁ ἱερέας· συντονιστὴς ἑνὸς ποικίλου ἔργου· πορθμεὺς πὺν φέρνει σὲ ἐπαφὴ ἀντίθετους καὶ οἰκείους. Δὲν εἶναι ὅμως τὸ κέντρο καὶ ὁ μοναδικὸς συντελεστής. Πολλὲς δυνάμεις συμμετέχουν καὶ συνεργοῦν σ' αὐτό. Ἡ ἐνσωμάτωσή τους στὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας συντελεῖ στὴ λειτουργικότητά της ὥστε νὰ μπορέσει τὸ ποιμαντικὸ ἔργο ν' ἀναπτύξει τὶς τέσσερις

μνιοκεντρικὴ τροχιά (νοοτροπία). Μὲ τὸν ποιμένα ὡς κέντρο διαγράφεται ἡ *ποιμενοκεντρικὴ τροχιά* (νοοτροπία). Καὶ στὶς δύο περιπτώσεις εἶναι ζήτημα ἐμφάσεως καὶ τονισμοῦ.

Μὲ τὴν ποιμνιοκεντρικὴ ὀπτικὴ διαφαίνεται *σήμερα* καὶ τείνει νὰ ἐπικρατήσει στὸ μέλλον μία πῶς εὐρυθμὴ λειτουργία τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου.

Πλὴν ὅμως γιὰ νὰ μπορέσει νὰ γραφεῖ ἕνας πλήρης *τέλειος κύκλος* ὥστε νὰ μὴ παραμείνει ἡ λειτουργία «ἐλλειπτικὴ» θὰ πρέπει αὐτὸς ὁ κύκλος νὰ ἔχει ὡς Κέντρο του τὸν Κύριο ὡς Καλὸ Ποιμένα, καὶ ἡ συνισταμένη *Ποιμαντικὴ* νὰ εἶναι *Ποιμενοκεντρικὴ* μὲ πῶς κεφαλαῖο, δηλαδὴ *Χριστοκεντρικὴ*. Καὶ αὐτὰ πρὸς ἀποφυγὴ καὶ ἀπόκρουση πάσης παρεξηγήσεως ὡς πρὸς τὸ

βασικὲς του λειτουργίες: τὴ μαρτυρία, τὴ λατρεία, τὴν κοινωνία καὶ τὴ διακονία ἀγάπης².

Κεφαλὴ ὅπως πάντα παραμένει ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος, ὅπως παρουσιάζουμε σὲ ἄλλη οἰκεία εἰκόνα, εἶναι ὁ Καλὸς Ποιμὴν. Μόνον ἂν ὁ Καλὸς Ποιμένας θεωρηθεῖ, ὅπως καὶ εἶναι, τὸ *Κέντρο*, τότε καὶ μόνον μία Ποιμενοκεντρικὴ Ποιμαντικὴ βρίσκει τὸ ἔσχατο νόημά της.

Ἐὰν θελήσουμε, τώρα νὰ χρησιμοποιήσουμε τὴν εἰκόνα τῆς «ἐλλείψεως» —τοῦ γεωμετρικοῦ σχήματος πὺν προκύπτει μὲ τὴν πλάγια τομὴ κυλίνδρου— μποροῦμε τότε νὰ ἀπεικονίσουμε καλύτερα αὐτὸ πὺν θελήσαμε νὰ διατυπώσουμε προηγουμένως. Τὶς δύο ἐστίες (κέντρα) τῆς «ἐλλείψεως» συνιστοῦν τὸ ποιμνιο καὶ ὁ ποιμένας. Μὲ τὸ ποιμνιο ὡς κέντρο διαγράφεται ἡ ποι-

προτεινόμενο «παράδειγμα» κατευθύνσεως τῆς Ποιμαντικῆς τοῦ μέλλοντος γιὰ νὰ μπορεῖ ἄλλωστε νὰ ἔχει καὶ μέλλον. Βασικὴ ὅμως προϋπόθεση εἶναι ποιμένες καὶ ποιμαινόμενοι νὰ ἔχουν τὴν αἴσθησι ὅτι Ποιμένας τους εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος.

1. Γιὰ περισσότερα βλ. Α. Μ. Σταυροπούλου, *Ἐπιστήμη καὶ τέχνη τῆς Ποιμαντικῆς*, Ἀθήνα, Ἐκδ. Ἀρμός, 1997, σ. 25 κ.έ.

2. Ὅπ. π., σ. 57 κ.έ.

**ΧΑΡΙΣΤΕ ΣΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΠΟΥ ΑΓΑΠΑΤΕ
ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΣΑΣ ΒΙΒΛΙΑ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ**

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ: ΤΟ ΠΛΗΡΩΜΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Τού Πρεσβ. π. Γερασίμου Ζαμπέλη

«...Μεῖζω τούτων ὄψει...» (Ίωάν. α' 51)

Ίδιαίτερα ἀποκαλυπτικὸς καὶ ταυτόχρονα συγκλονιστικὸς ὁ λόγος τοῦ Εὐαγγελιστοῦ τῆς ἀγάπης. Μέσα στὴν ἀπλοϊκὴ του σύνθεση καὶ νοηματικὴ του πλοκὴ ἀποκτᾶ διαχρονικότητα, λειτουργώντας ὅπως τὸ λιπαντικὸ στὸν μηχανισμό. Περιέχει δὲ σὲ δυναμικὴ κατάσταση ὑψιστες ἀλήθειες ἐλπίδος, ποὺ δείχνουν σταθερὰ πρὸς τὸ φῶς τῆς ζωῆς· ὀριοθετοῦν ἀμόλυντα τὴν ζωὴ καὶ διασφαλίζουν ἀπὸ τὸν ἔσχατο κίνδυνο τῆς φθορᾶς, μέσα ἀπὸ τοὺς περιεργούς μηχανισμούς τῆς ἀστοχίας — γιὰ νὰ θυμηθοῦμε τὸν ἱερό Μάξιμο τὸν Ὁμολογητὴ — ποὺ ἐκβάλλουν στὸν τρικυμισμένο ὠκεανὸ τῆς ὑπαρξιακῆς ἀσωτείας, τὸν ἀνήσυχο καὶ προβληματισμένο ἄνθρωπο τῶν καιρῶν μας.

Ἐξάλλου πάντοτε ὁ λόγος τῆς Ἐκκλησίας μας ἔχει μία θαυμαστὴ ἐπικαιρότητα. Σὰν λόγος ἀπὸ τὸν Λόγο, σὰν ἀειθαλὲς ἄνθισμα τοῦ Οὐρανοῦ μέσα στὴν πνιγμένη ἀπὸ τὴν σκοτοδίνη τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς αἰθαλομίχλης ἀνθρώπινη κοινωνία, ἡ ὁποία ἐμποδίζει τὸ πρόσωπο νὰ «κοινωνήσει» ἀληθινὰ μὲ τὸ μοναδικὰ ἀγέραςτο καὶ αἰώνια ζωντανό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, θραύει τὸ πέπλο τοῦ σκότους, ποὺ καλύπτει τὸν πνευματικὸ ὀρίζοντα τῶν ψυχῶν καὶ διαχέει μέσα ἀπὸ τὴν σχισμὴ τῆς ἀγάπης τὸν φωτισμὸ καὶ τὴν ἐνίσχυση τῆς Παναγίας Τριάδος.

Καὶ ἀλήθεια! Ὅλοι μας ζοῦμε τὴν ποιοτικὴ ἐξασθένηση τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ «δυναμικὴ τοῦ ὀλέθρου» ἔχει ἐπισκιάσει τὴν ἀνήσυχη ἀνθρωπότητα. Κι ἡ «ἰσορροπία τοῦ τρόμου» ἀνοίγει συχνὰ ἐφιαλτικὸς δίαυλους ἐπικοινωνίας μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Πολὺ εὐστοχα παρατήρησε αἰμνηστος ἱεράρχης τοῦ μαρτυρικοῦ Φαναρίου, ὅτι ὁ ἄνθρωπος κατήντησε «πηγὸν τῆς ἐρήμου». Κι ἀλοίμονο, κατὰ τὸν τραγικὸ φιλόσοφο, ὅποιος «μέσα του κλείνει ἐρήμους».

Δὲν ἀποτελεῖ, γι' αὐτό, σχῆμα ὑπερβολῆς ἡ ἄποψη πὼς «ἡ κοινωνία μας κατήντησε σπουδαστῆριο δολοφονίας»¹ κι ὁ ἄνθρωπος «κρῶζει σὰν τὸ ἄγριο πουλὶ στὸν ἐρχομὸ τῆς θύελλας»². Ἐνα κρῦο καὶ διαπεραστικὸ «ἄδειο», κατὰ τὸν Γερμανὸ ποιητὴ, συντροφεύει τὴν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπαψε νὰ συζητᾶ νὰ συμπνευματί-

ζεται καὶ νὰ συνοδοιπορεῖ μὲ τὸν συνάνθρωπο. Φοβάται. Ἄγωνιά.

Ὅλα αὐτὰ ἀποτελοῦν τὸν μαρτυρικὸ καρπὸ τῆς ἁ-Χριστῆς ζωῆς του. Δὲν δίστασε νὰ ὁμολογήσει πὼς «ὁ Θεὸς πέθανε». Καὶ πλήρωσε φοβερὸ τὸ τίμημα τῆς ἀλόγιστης αὐτῆς κραυγῆς του. Σήμερα «δὲν ἔχει πεθάνει μόνον ὁ Θεός, ἀλλὰ καὶ ὁ ἄνθρωπος»³. Ὅπως δὲ παρατηρεῖ γνωστὸς στοχαστῆς, «ἡ ἀπιστία, ἡ ἀπώλεια τοῦ Θεοῦ, διαλύει τὴν ζωὴ καὶ τὴν ποτίζει μὲ ἐξουθενωτικὰ δηλητήρια, αἶρει ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη ὑπαρξὴ τὸ χρέος τῆς λογοδοσίας γιὰ τὶς πράξεις καὶ τὶς παραλείψεις της, ἀφοῦ ἔχει γκρεμίσει τὸν ἀποδέκτη αὐτῆς τῆς λογοδοσίας. Καθιερῶνει ἔτσι τὴν ἀνάληπτην αὐθαρεσία, τὴν ἐγκληματικὴν ἀνισορροπία τῆς ζωῆς ποὺ μᾶς παρουσιάζεται πιὰ δίχως νόημα, παράλογη. Μιὰ ζωὴ πού, ὅπως σωστὰ παρατήρησε μιὰ τραγικὴ μορφή τοῦ αἰῶνα μας, ὁ Ἄλμπερτ Καμύ, προβάλλει σὰν ὑψιστο ἀγαθὸ καὶ μόνον, τὴν αὐτοκτονία — ἠθικὴ κυριώτατα, ἀλλὰ συνακόλουθα καὶ σωματικὴ»⁴.

Τὸ ἱερὸ ρίγος μᾶς ἔνθεης φιλίας δὲν συγκλονίζει τὸν χλωμὸ ψυχικὸ του ὀρίζοντα. Ἄλλες «δυνάμεις», φθοροποιῆς καὶ ἔντονα διχαστικῆς, ἐπηρεάζουν πιὰ τὸ κλειστὸ καὶ αὐθαίρετο «κύκλωμα» τῆς καρδιάς του. Τὸ φτηνὸ φρόνημα τῆς σάρκας· ἡ ἀδιέξοδος ὑλοζωία· τὸ δίχως ὄρια συμφέρον· τὸ συνεχῆς καὶ τόσο βασανιστικὸ κυνήγι τῆς ἡδονῆς· ὁ ἐγωϊσμός, ποὺ στήνει ὀδοφράγματα καὶ ἀφαιρεῖ τὴν δυνατότητα ἀληθινῆς καὶ τίμιας ἀδελφικῆς σχέσης μὲ τὸν «ἄλλον», τὸν ἐν Χριστῷ ἀδελφό, εἶναι μερικῆς ἀπὸ τὶς «δυνάμεις», οἱ ὁποῖες καταστρέφουν τὴν ἐσωτερικὴ ἁρμονία καὶ ἐνότητα τοῦ ἀνθρώπου. Τοῦ διαστρέφουν τὸ ὕψος καὶ τὸ ἦθος, μολύνοντας ἐπικίνδυνα τὸ πρόσωπό του.

Γιατὸ ἡ πολύμορφη κρίση ποὺ βασανιστικὰ ταλαιπωρεῖ τὶς κοινωνίες μας ὀδήγησε τὸν ἄνθρωπο σὲ ὄρια ἀντοχῆς. Ραγισμένους, ὅπως εἶναι, ἀφήνεται στὸν προκλητικὸ κυκλώνα τῆς ὑποτίμησης μὲ μοναδικὸ ἐφόδιο, σ' αὐτὸ τὸ ἄφιλο καὶ μοναχικὸ ταξίδι του, τὴν ἀσωτεία τῆς ὑπάρξεώς του. Ποὺ συχνὰ μέσα ἀπὸ τὰ σπλάγνα τῆς ἀποκαλύπτεται ὀλοένα καὶ πιὸ ἔντονα ἡ ἐρημωσιμὴ, ποὺ βασανίζει· ἡ κενότητα, ποὺ αἰχμα-

λατίζει' ή άβειβαιότητα, πού θολώνει' ό φόβος, πού δηλητηριάζει και τó πάθος, πού άποξενώνει άπό την ζωηφόρα Χάρη του Θεού.

Έτσι οί κινήσεις του είναι κινήσεις ταραχής και άπελπισίας. Οί πράξεις του άποκαλύπτουν τόν άσφυκτικό ψυχικό κλοιό, πού αισθάνεται, και τόν όποιο βιώνει σαν καταθλιπτική πίεση μοναξιάς.

Ραγισμένος, όπως είναι, έξασθενημένος και τάλαιπωρημένος «ζητάει έλπίδα» μέσα στα διαλυτικά χαρακώματα του θανάτου. «Ζητιανεύει φώς, άπ' τούς φωσφορισμούς τών τάφων». Για να συρθεί αίχμάλωτος στα φθοροποιά βαλτόνερα της ήθικης άπονεύρωσης και πνευματικής αίμορραγίας. Να μετατραπεί σε τραγικό ναυαγό, πού έκπέμπει έναγώνιο S.O.S., δίχως άντοχή, τόλμη και εύπρέπεια.

Μπροστά, λοιπόν, σ' αυτή την άδιέξοδη και βασανιστική κρίση του ανθρώπου⁵, ή όποία, σαν βαρύτατο πνευματικό γεγονός, άρχισε ήδη να ραγίζει επικίνδυνα τὰ νεύρα άντοχής του, να τόν έξασθενει και να θέτει σε δοκιμασία τόν πολυδιαφημισμένο πολιτισμό μας, ενώ ταυτόχρονα τó κοινωνικό μας σώμα άδιάκοπα αίμορραγεί, ή Όρθοδοξία μας — ιδιαίτερα και έντονότερα σήμερα — άποθέτει στην άνήσυχη και τόσο τάλαιπωρημένη καρδιά του ανθρώπου την δική της σώζουσα αλήθεια.

Διαπερνάει την «τραγωδία της ιστορίας»⁶ και την όμίχλη της ανθρώπινης άστοχίας, παρεμβαίνοντας με άγάπη, πού σώζει και έλευθερώνει τόν δέσμο, στους έφιαλτικούς βράχους του κοινωνικού μας Κανκάρου, άνθρωπο. Έρχεται φορτωμένη μία βαρύτιμη προίκα: Τόν Σταυρό και την Άνάσταση του Χριστού, «ύπέρ της του κόσμου ζωής και σωτηρίας». Έτσι δίδει την ταπεινή της μαρτυρία διασώζοντας άπό τόν κίνδυνο της άσωτείας, πού πληγώνει, και τó μαρτύριο της φθοράς, πού σκοτώνει ό,τι αληθινό και έλεύθερο ύπάρχει μέσα στο ανθρώπινο πρόσωπο.

Στό σημείο αυτό μόλις είναι άνάγκη να κάνουμε μία διευκρίνιση. Όταν μιλούμε για την Όρθοδοξία, μιλούμε για την Έκκλησία⁷. Όποιαδήποτε προσπάθεια διαχωρισμού τών δύο αυτών μεγεθών, όδηγεί στην έκπτωση άπό την αλήθεια και την περιχαράκωση της Όρθοδοξίας στα στενά και πεζά όρια μίας άκόμη — ίσως της πύδ τέλειας — ιδεολογίας ή ένός θρησκευματος.

Στόχος άνύσταχτος και άγώνας της καθημε-

ρινός είναι να μεταποιήσει την ανθρώπινη κοινωνία σε ζωντανή «κοινωνία θεώσεως». Να ύψώσει τόν άνθρωπο άπό την πεζότητα και την άγωνία του «έδω και τώρα»' άπό την τόσο φθαρτή θέση του ανθρώπου - Θεού δίπλα στην άφθαρτη χάρη του Θεανθρώπου.

Με διακριτικότητα και έλευθερία τόν συντροφεύει στις δύσκολες περιπλανήσεις του στην άγωνία «του κόσμου τούτου» και τόν έξοπλίζει με δυνάμεις άντοχής και πνευματικής τόλμης, οί όποιες του προσφέρουν την δυνατότητα της άυτογνωσίας και την βειβαιότητα της λύτρωσης μέσα άπό την έπαναστατική και άναστάσιμη πνοή της μετάνοιας. Η Έκκλησία δέν ίκανοποιεί τις φθαρτές άναζητήσεις του ανθρώπου, όπως κάθε έγκόσμιο σχήμα.

Άντίθετα μάλιστα. Με ύπομονη και άγάπη άνοίγει δρόμο ζωής, εκεί πού ό μονόδρομος της έφιαλτικής άπελπισίας ραγίζει ύπαρξιακά τόν άνθρωπο. Γιαυτό «όλόκληρη ή ιστορία έκτυλίσσεται μέσα στην Έκκλησία»⁸. Έτσι όμως «ή αληθινή μας άγάπη πρós τόν κόσμο πρέπει να έκφραστεί με τη στροφή μας πρós την Έκκλησία, πού είναι ό “κόσμος” — ή τάξη και τó κάλλος του κόσμου. Μέσα σ' αυτήν ό κόσμος όλος βρίσκει νόημα, άρμονία. Έξω άπ' αυτήν γίνεται χάος και σύντριμμα. Έτσι ή μεγαλύτερη άγάπη και μοναδική εύλογία για τόν κόσμο δέν είναι ή με κοσμικό τρόπο συμπαραστάσή του, αλλά ή επέκταση της Έκκλησίας, πού άγκαλιάζει, προσλαμβάνει και μεταμορφώνει, ζωοποιεί και χαροποιεί τὰ πάντα»⁹.

(Συνεχίζεται)

1. Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου, Όρθιες ψυχές, έκδ. Φιλιππό-τη, Άθήνα, σελ. 21.

2. Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου, Ό σύγχρονος άνθρωπος, «Οί έκδόσεις τών φίλων», Άθήνα 1977, σελ. 15.

3. Α. Ρ. Hinchliffe, Τó παράλογο, μετ. Έλ. Μοσχονά, έκδ. ΕΡΜΗΣ, Άθήνα 1972, σελ. 31.

4. Κώστα Ε. Τσιρόπουλου, Άγωνιώδης θητεία, «Οί έκδόσεις τών φίλων», Άθήνα 1984, σελ. 145.

5. Πρβλ. Σωτήρη Γουνελά, Η κρίση του πολιτισμού, έκδ. Άρμός, Άθήνα.

6. Πρβλ. Χρ. Μαλεβίτση, Η τραγωδία της ιστορίας, Β' έκδοση, έκδ. Δωδώνη, Άθήνα.

7. Πρβλ. Άρχιμ. Γεροθέου Βλάχου, Έκκλησία και Έκκλησιαστικό φρόνημα, Άθήνα, σελ. 75.

8. ΟΙ. Clement, Η Θεολογία «μετά τόν θάνατο του Θεού», έκδ. ΑΘΗΝΑ, Σειρά «Σύνορο», Άθήνα 1973, σελ. 95.

9. Άρχιμ. Βασιλείου, Εισοδικόν, Άγιον Όρος 1974, σελ. 63, 64.

ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ*

Του κ. ΔΗΜ. ΦΕΡΟΥΣΗ

Και στα δύο αυτά έρτζιανὰ Κέντρα ύπηρετούσαν άξιόλογοι διανοούμενοι, δημιουργοί, μουσουργοί, παραγωγοί, καλλιτέχνες, ήθοιοι, οί όποιοι ήταν έκφραστές μιάς συγκεκριμένης άντίληψης. Βέβαια πρόβαλλαν τή δική τους ιδιαιτερότητα. Δέν άναπαρήγαγαν όμως μόνο πολιτιστικά προϊόντα του παρελθόντος. Άλλά δημιουργούσαν και νέα, πρωτότυπα έργα, στή μουσική, στό θέατρο, στή λογοτεχνία. Έμφάνιζαν καινούργια πεδία πολιτιστικής σημασίας. Άκόμα εκκόλαπταν και προετοίμαζαν νέους καλλιτέχνες, νέα ταλέντα. Πού άργότερα διαδραμάτισαν πολυσήμαντο έκπολιτιστικό ρόλο στή Χώρα — και όχι μόνο.

Άνεξάρτητα μάλιστα άπό τις ύπάρχουσες τότε πολιτικές καταστάσεις, τις ιδεολογικές και κομματικές τοποθετήσεις και συγκρούσεις, οί ίδιοι συχνά άκροατές άκουγαν με τόν ίδιο ζήλο τό Γούναρη, τό Γιώργο Οίκονομίδη, τή Λάουρα και τόν Τσιτσάνη στό Ραδιοσταθμό τών Ένόπλων Δυνάμεων. Καθώς και τόν Άχιλλέα Μαμάκη, τή Σοφία Σπανούδη, τό «Θέατρο τής Δευτέρας», τήν κλασική μουσική, τόν Στράτη Μυριβήλη, τό Χρίστο Σολωμονίδη, τό Σίμωνα Καρά και άλλους, άπό τό Έθνικό Έδρυμα Ραδιοφωνίας.

Έτσι και οί δύο Ραδιοσταθμοί, έκτός άπό τή μεγάλη ψυχαγωγική προσφορά τους, σέ καιρούς κρίσιμους, δημιουργούσαν και κίνητρα κουλτούρας. Προβλημάτιζαν. Έδιναν κριτήρια και πρότυπα. Σμίκρυναν τά χάσματα τής σκέψης. Και με τις γνώσεις πού παρείχαν, έθεταν τις προϋποθέσεις καταρτισμού — δίχως ίσως νά υποπτεύονται — για όξύτερες μελλοντικές μορφές προοδευτικής διανόησης.

Η ραδιοφωνία δηλαδή στό διάστημα εκείνο, με τή σωστή γλώσσα πού χρησιμοποιούσε, τά προσεγμένα και ήχογραφημένα κείμενα, τό κύρος τών δημιουργών, τις ποικίλες έκπομπές έλληνικότητας, τις θρησκευτικές όμιλίες και ψαλμωδιες, τό δημοτικό τραγούδι (Σίμων Καράς, Δόμνα Σαμίου, Ζάχος), τά ιστορικά χρονικά, τά ντοκυμαντέρ, τις ζωντανές άρχαιολογικές ξεναγήσεις κρατούσε διαρκώς άνοιχτούς τούς διάυλους με τις έθνικές ρίζες. Ένισχύοταν τό πολιτιστικό φρόνημα του λαού. Μεταδίδοταν ή πλούσια κληρονομιά άξιών τής ζωής, του έλληνισμού. Και πολύ συχνά άκούγονταν όνόματα μεγάλων μορφών τής ιστορίας, τής τέχνης, τής μουσικής και τής τεχνολογίας. Πού δημιουργούσαν στον άκροατή σεβασμό. Προκαλούσαν αισθήματα ιερότητας και ευθύνης. Ένίσχυαν τήν πολιτιστική παιδεία. Και πάνω άπ' όλα έδιναν ένα κλίμα έμπιστοσύνης και έγκυρότητας.

Ό λαός και τών δύο καναλιών περιέμενε νά μαθητεύσει. Νά δεχθεί τόν ύπεύθυνο, μεστό και διδαχτικό

λόγο. Νά ψυχαγωγηθεί. Νά άκούσει για τόν άληθινό έρωτα και τις σχέσεις τών φύλλων. Και νά περιπλανηθεί με τή φαντασία του στους ώραίους δρόμους τής μεταμεσονύχτιας διαδρομής τών έρτζιανών.

Και τότε ύπήρχαν άσυνέπειες, κοινωνικά σκάνδαλα, ρήξεις και συγκρούσεις σέ κρατικά έπίπεδα, παραγάνδα και βεβαρημένα μητρώα έπίσημων προσώπων. Όμως τό «Έθνικό Έδρυμα Ραδιοφωνίας» και ό «Κεντρικός Ραδιοφωνικός Σταθμός Ένόπλων Δυνάμεων Έλλάδος» ήταν μόνιμα εκεί, όχι για νά κινδυνολογούν, νά φοβίζουν ή νά σου κλείνουν τ' αυτιά. Άλλά για νά σου λένε ότι ύπάρχει ζωή, ύπάρχει έλπίδα, ύπάρχει Θεός και αύριο. Υπάρχει πάντοτε ό «άλλος» δρόμος. Και αυτός, πέρα άπό κινδυνολογίες, ιδεολογήματα και άδολεσχίες, είναι ό μουσικός δρόμος τής πνευματικής και πολιτιστικής αντίδρασης. Ό δρόμος τής σοβαρότητας, τής έλληνικότητας, τής Ρωμοσύνης, πού παραμένει όμως στις μέρες μας, δυστυχώς, σ' ένα άναγκαστικό λήθαργο. Σ' ένα άντιπολιτιστικό, θά έλεγα λήθαργο, πού τόν επέβαλαν κάποιοι δήθεν «προοδευτικοί», δήθεν «συντηρητικοί», δήθεν «άνεξάρητοι», δήθεν «διεθμιστές», δήθεν «ούμανιστές», δήθεν «ιδεολόγοι»!..

Αυτοί όλοι έξόρισαν άπό τή ζωή και τά Μ.Μ.Ε. τις όποιες προϋποθέσεις παραγωγής και διακίνησης πολιτισμού. Έκοψαν τις διαχρονικές γέφυρες — και τό έπιχειρούν άκόμα — του λαού με τις πηγές του. Μαστίγωσαν άνελέητα τήν καύχηση τής ιστορικής ένότητας και συνέχειας τών Έλλήνων. Δημιούργησαν στήν ψυχή του Λαού αισθήματα ένοχής, δειλίας, κενού, έσωτερικής διάλυσης και αυτοκαταστροφής. Με συνέπεια οί Νεοέλληνες νά τά έχουν χάσει στήν κυριολεξία. Νά άπλώνονται παντού δίχως νόημα και δίχως σκοπό! Νά έχουν βγει άπό τόν έαυτό τους, άπό τόν τόπο τους και νά τρέχουν στους δρόμους. Νά κυριαρχούν από μανίες, όπως αυτή του καταναλωτισμού, του μιμητισμού και τής πλεονεξίας. Και νά βρίσκονται διαρκώς σέ μία έσωτερική διάσπαση. Σ' ένα άδειασμα, πού τούς καθιστά φοβισμένους, αδύναμους, άνεργάτιστους και εύάλωτους στήν πρώτη δυσκολία. Έτσι, ώστε ό λαός έμφανίζεται ότι ώθείται στό τίποτα! Στό μηδέν. Σ' ένα βίο κενό και άδιέξοδο!..

Μ' αυτή όμως τήν έσωτερική διάσπαση και σύγχυση, για ποιά πολιτισμό μπορούμε νά μιλάμε; Για ποιά παραγωγή πολιτιστικών προϊόντων μπορούμε νά καμαρώνουμε, ιδιαίτερα άπό τό Ραδιόφωνο; Όταν στήν διεθνή πράξη και πραγματικότητα, σήμερα, τόν πρώτο λόγο έχει ό Πολιτισμός.

«Ό κατέχων τόν πολιτισμό κατέχει όλο τόν κόσμο» έλεγε ό Γκράμσι. Και είναι γνωστό ότι πολιτιστικά και

* Συνέχεια άπό τή σελ. 254 του ύπ' άρ. 16 τεύχους.

σὲ παγκόσμιο ἐπίπεδο καὶ οἱ ξένοι ἀκόμα μᾶς ἀναγνωρίζουν ὅτι εἴμαστε πολιτιστικὴ ὑπερδύναμη.

Ἐνας Τούρκος βουλευτὴς ἔλεγε τελευταία πρὸς Ἕλληνες συναδέλφους του ὅτι, «ὁ πολιτισμὸς σᾶς ἀνοίγει δρόμους παντοῦ. Εἶστε προνομιοῦχοι πολιτιστικά».

Ποιὸς ὅμως δὲν ἀφήνει τοὺς Νεοέλληνες νὰ ὑπερφανεύονται γι' αὐτό; Ποιὸς θέλει νὰ παραμείνει ἢ Ἑλλάδα σὲ πολιτιστικὴ ἀδράνεια, ἀσχολούμενη μόνον μὲ τὰ «βαρελάδικα», τὰ «σαρδελάδικα», τὰ «φαγάδικα», τὰ ναρκωτικά, τὰ κουτσομπολιὰ, τὴν ὑποβάθμιση τοῦ ἄγιου ἑλληνικοῦ λόγου καὶ συχνὰ νὰ καθοδηγεῖται ἀπὸ ἀνόητους, ἀπὸ ἀλαζόνες καὶ τεμπέληδες;

Αὐτὴ ἄραγε εἶναι ἡ ψυχῆς ἀγωγή πού ἔχουν ἀνάγκη οἱ νέοι μας; Αὐτὰ εἶναι τὰ ἰδανικά, οἱ ἀρχές καὶ οἱ ἀξίες τῆς ἐθνικῆς ἀνασυγκρότησης γιὰ τὴν ὁποία ὅλα τὰ κόμματα μιλοῦν, ἀφοῦ ὅλα πᾶ ἰσχυρίζονται ὅτι εἶναι «πατριωτικά»;

Ἀκόμα καὶ κείνος ὁ ταπεινὸς τσοπανάκος, πού μᾶς τὸν θύμισε χθές, μὲ τόση νοσταλγία, ὁ κ. Γιώργος Κάρτερ, πού λειτουργεῖ στὶς μνήμες τῶν Ἑλλήνων πολιτιστικά καὶ παιδευτικά, ἔφυγε ἀπὸ τὶς εἰδήσεις τοῦ Ραδιοφώνου ὡς μελωδία, ὡς τραγοῦδι. Ἐξέφραζε ὅμως τὴν ἑλληνικὴ ψυχὴ καὶ τὴ ἐθνικὴ ἐνότητα. Θύμιζε τὸ Ρήγα Φεραῖο, τὸν Κολοκοτρῶνη, τοὺς βοσκούς τῶν Μακεδονικῶν ἀγῶνων καὶ τῶν Βαλκανικῶν πολέμων, τοὺς τσολιάδες τοῦ 1940-1941, τὴν ἀείχρῳνη παράδοσή μας. Γιὰ τὴν ὁποία παράδοση ὁ Φώτης Κόντογλου ἔγραψε ὅτι: «Ἐνας λαὸς πού ἔχει χάσει τὴν παράδοσή του, εἶναι σὰν τὸν ἄνθρωπο πού ἔχει χαμένο τὸ μνημονικό του, πού ἔχει πάθει ἀμνησία. Τὸ σήμερον θρέφεται ἀπὸ τὰ περασμένα, καὶ τὰ μελλούμενα ἀπὸ τὸ σήμερον... Ἡ αἰτία πού κάνει τὸν ἄνθρωπο νὰ ξεφεύγει ἀπὸ τὴν παράδοση, εἶναι ἢ ἡ ἀδιαφορία ἢ ἡ ὑπερηφάνεια.

»Ὁ περήφανος ἄνθρωπος θαρρεῖ πὼς μὲ τὴν παράδοση χάνεται ἢ προσωπικότητά του, πὼς δίχως αὐτὴ θὰ γίνῃ ἐλεύθερος καὶ πρωτότυπος. Κι αὐτὸ παθαίνουνε ὅσοι εἶναι ἀδύνατοι, ἐνῶ στοὺς δυνατοὺς ἢ παράδοση δυναμώνει τὸν χαρακτήρα καὶ τονώνει τὴν προσωπικότητα».

* * *

Ἄλλὰ, ἂν ἐνοχλεῖ αὐτὸ καὶ ἄλλα παρόμοια πολιτιστικὰ δρώμενα καὶ γεγονότα κάποιους δῆθεν «εὐρωπαϊστὲς» ἢ «ἐκουγχρονιστὲς» στὴ θέση τοῦ τσοπανάκου τί βάλαμε; Κάτι ἴσως πὺδ σημαντικό καὶ ἑλληνοπρεπές; Ἡ κάτι πού ἔχει μεγαλύτερη ἀκροαματικὴτητα καὶ ἄρα προσκομίζει περισσότερα ἔσοδα καὶ κέρδη ἔνεκα τῆς διαφήμισης;

Ὅμως μὲ σημαία τὴν ἰδεολογία τοῦ κέρδους καὶ τὰ μεγέθη τῆς ἀκροαματικότητος καὶ θεαματικότητος, πολιτισμὸς δὲν παράγεται. Δὲν δημιουργοῦνται ἀνθρώπινες σχέσεις καὶ ἐπαφές. Δὲν ὀλοκληρώνεται καμία ἐπικοινωνία καὶ ἐπύρρη. Καὶ οὔτε βέβαια πραγματοποιεῖται ἢ ζητούμενη συνοχὴ καὶ νοσηματοδότηση τοῦ

βίου. Καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς σημαίνει πολιτισμὸς.

Εἶναι γνωστὸ ὅμως ὅτι τὸ BBC καὶ ἄλλοι Ραδιοσταθμοὶ κρατοῦν τὸ ἴδιο «σῆμα» τοὺς ὡς ἐθνικὴ ἀναφορὰ σ' ὅλο τὸν κόσμον. Κι ἀκόμα ὅτι ἂν τὸ BBC τὸ θεωροῦσε σκόπιμο, θὰ ἔκανε ἐκπομπὴ καὶ μόνον γιὰ τρεῖς ἀκροατές!

Ἀρνοῦμαι πρὸς τὸ παρὸν νὰ παραδεχθῶ ὅτι κάποιοι πίσω ἀπὸ τὴν κουίντα ἠθελήμενα σκοπώνουν τὴν ψυχὴ τοῦ ἔθνους Ἀποπλανοῦν τὴ συνείδηση τοῦ λαοῦ. Ἀποχρωματίζουν τὰ πιστεύω του. Ἀφανίζουν τὸν ἱστορικὸ καὶ πνευματικὸ πλοῦτο τοῦ παρελθόντος του καὶ τοῦ πολιτισμοῦ του.

Τὸ πὺδ ἐπεικὲς πού ἔχω νὰ πῶ γι' αὐτοὺς τοὺς συνέλληνες εἶναι ὅτι ἔχουν παγιδευτεῖ σ' ἓνα ἀκροατο ἐγωισμό. Καὶ ὅτι, ὅπως καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ἔχουν μίαν περιεργὴ στάση ἀπέναντι στὴν ἑλληνικὴ Ἱστορία.

Λένε συχνὰ ὅτι «ἡ ἱστορία ἀρχίζει ἀπὸ μένα». Γι' αὐτὸ καὶ κάθε φορὰ πού ἀναλαμβάνουν μίαν θέση —καὶ αὐτὸ μᾶς ἐνδιαφέρει πολιτιστικά— βρίσκουν πάντοτε «καμμένη γῆ» κι ἀρχίζουν ἀπὸ τὴν ἀρχή, γκρεμίζοντας κάθε κατάκτηση τοῦ παρελθόντος. Κι ἔτσι τὸ ἔθνος βρίσκεται πάντοτε σὲ μίαν ἀναταραχὴ, σὲ ἀνατροπὴ, ἀβεβαιότητα καὶ ἀσυνέχεια. Ἐχουμε μόνιμα κρίση θεσμῶν, ἀξιῶν, ἠθῶν πού βέβαια δὲν ἀφήνουν τὴν πρέπουσα ἐλευθερία στὸ δημιουργὸ γιὰ παραγωγή πολιτισμοῦ. Δέστε τί γίνεται στὴν παιδεία μας!

Ὅσο ἢ Ῥαδιοφωνία, περὶ ἧς ὁ λόγος, καὶ μὲ τὴν ὑπάρχουσα μορφὴ, τὸ περιεχόμενο καὶ τὴν 100, 70 ἢ 60 χρόνια ἱστορία τῆς στὴν Ἑλλάδα, εἶναι μίαν πολιτιστικὴ παρουσία καὶ δύναμη. Μπορεῖ ὅπωςδήποτε νὰ βοηθήσει στὴν αὔξη τῆς κατὰ κεφαλὴν καλλιέργειας τοῦ λαοῦ. Καὶ κυρίως στὴν ἀνάπτυξη σωστῆς ἐθνικῆς ἐνότητος, συνέχειας καὶ ἑλληνικῆς πολιτιστικῆς συνείδησης, συνάμα καὶ οἰκουμενικῆς. Καὶ μάλιστα εἶναι ἀναγκαῖο, καθὼς γύρω μας ὑπάρχει ἐντονη ἀπειλητικὴ ἀτμόσφαιρα, ἰδεολογικὴ σύγχυση καὶ ἀδιαφορία.

Πέρα ἀπὸ τὶς πληροφορίες καὶ τὶς γνώσεις, ἐννοίεσ ὅπως λογουχάρη γλώσσα, ἱστορία, ἀνασύνταξη τοῦ ἑλληνισμοῦ, παράδοση, θρησκεία, ἔθνος, πατρίδα, τέχνη, ἐπίγνωση τῆς ταυτότητος, κοινότητα, οἰκολογία, εἶναι ἓνας ἀπέραντος λειμῶνας πολιτισμοῦ στὸν ὁποῖο καλεῖται τὸ ὁποιοδήποτε Ραδιόφωνο, διαμέσου τῶν προγραμμάτων του, νὰ βοσκῆσει συστηματικά. Καὶ στὴ συνέχεια νὰ θρέψει μὲ τὸ γάλα, τὸ μαλλὶ καὶ τὸ κρέας του τοὺς πανέλληνες. Δημιουργώντας ἔτσι στηρίγματα καὶ θωρακίσεις πνευματικῆς σὺδ λαὸ γιὰ ἓνα δυναμικὸ ἀνοιγμα σὺδ ἐρτζιανὸ ψηφιδωτὸ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνωσης.

Ἄλλωστε οἱ νέες τεχνολογίες, ἢ εὐκρίνεια, ἢ τελειότητα τοῦ ἤχου, οἱ ὑψηλὲς συχνότητες καὶ τὰ τοιαῦτα τεχνολογήματα, τὸ πρόγραμμα δὲν καλοῦνται νὰ ὑπηρετήσουν; Ἐκτὸς καὶ παραμεινόμε σὲ κείνο πού εἶπε ὁ Ἄϊνσταϊν: «Εἴμαστε ἢ ἐποχὴ τῶν τέλειων μέσων καὶ τῶν συγκεχυμένων σκοπῶν». Μὴ γένοιτο!

(Τέλος)

Η ΑΚΟΣΜΙΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Ἑρμηνευτικὸ σχόλιο στὸ Ἰωάν. 1,10*

Τοῦ κ. Κωνσταντίνου Π. Παπαθανασίου, θεολόγου

Πρῶτος ποὺ ἀναφέρει τὸ τακτοποιημένο ἀρμονικὰ σύμπαν ὡς κόσμος εἶναι, κατὰ τὴ μαρτυρία τοῦ Πλουτάρχου, ὁ φιλόσοφος καὶ μαθηματικὸς Πυθαγόρας (6ος αἰ. π.Χ.). Ἔτσι, «Πυθαγόρας πρῶτος ὠνόμασε τὴν τῶν ὄλων περιοχὴν κόσμον, ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ τάξεως»¹⁷. Κατόπιν, διάφοροι φιλόσοφοι, ἀρχαῖοι συγγραφεῖς καὶ ἐκκλησιαστικοὶ Πατέρες υἰοθετοῦν τὸν ὄρο «κόσμος» γιὰ τὸν περιβάλλοντα τὸν ἄνθρωπο χῶρο. Χαρακτηριστικότερα, ὁ μέγας τῆς Ἀλεξανδρείας ἀρχιεπίσκοπος, ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος, λέγει: «Οὐκ ἀταξία ἀλλὰ τάξις ἐστὶν ἐν τῷ παντί, καὶ οὐκ ἀμετρία ἀλλὰ συμμετρία, καὶ οὐκ ἀκοσμία ἀλλὰ κόσμος καὶ κόσμου παναρμόνιος σύνταξις»¹⁸. Καὶ συνάμα, λόγω τῆς τάξης καὶ τῆς ὁμορφιάς, ἡ σύνολη κτίσις ἀποτελεῖ ἓνα στολίδι, ἓνα κόσμημα, καὶ γιαντὸ τῆς ἀποδίδεται καὶ πάλι ὁ χαρακτηρισμὸς «κόσμος», μὲ τὴν πρωταρχικὴ αὐτὴ ἔννοια τοῦ ὄρου, ποὺ χρησιμοποιήθηκε ἀπὸ τὸν ἐπικὸ ποιητὴ καὶ ραψωδὸ ἀπὸ τὴν Ἰωνία, τὸν Ὅμηρο (8ος αἰ. π.Χ.)¹⁹.

β. Ἡμιστίχιο 1,10α. Ἄς ἔλθουμε τώρα στὸ πρῶτο ἡμιστίχιο: «Ἐν τῷ κόσμῳ ἦν» (1,10α). Ἐδῶ ἀφήνουμε τὴν ἔννοια τῆς ἀρμονικῆς συνολικῆς δημιουργίας αὐτῆς καθαρῆς (στ. 1,10b), καὶ ὑποδηλώνεται ὁ κόσμος τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἀνθρώπινων ὑποθέσεων²⁰. Ἡ ἀνθρωπότητα — μὲ τὴν ἔννοια τοῦ κόσμου — ἀποτελεῖ κι αὐτὴ δημιούργημα τοῦ Θεοῦ. Ἐπίσης, κι ὁ τόπος τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἡ γῆ, ἡ δημιουργηθεῖσα κτίσις, δηλαδὴ ὁ κόσμος. Μὲ ἄλλα λόγια, ὁ Υἱὸς ὡς Λόγος τοῦ Θεοῦ ἦταν μέσα στὸν κόσμο, ἀφενὸς στὸ δημιουργηθὲν δι' Αὐτοῦ ὑλικὸ καὶ πνευματικὸ στερέωμα, καὶ ἀφετέρου ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους, μέσα στὴν ἀνθρωπότητα²¹.

Ὅχι χωρὶς ἐπιφύλαξη, μποροῦμε νὰ ἰσχυριστοῦμε ὅτι ἡ παρουσία τοῦ Θεοῦ Λόγου στὸν κόσμο διενεργεῖται σὲ δύο φάσεις τῆς ἱστορίας. Ἡ πρώτη ἀναφέρεται στὸ χρόνο πρὶν ἀπὸ τὴν ἐνανθρώπησή Του. Πρόκειται γιὰ ἔμμεση καὶ συνεσκιασμένη παρουσία, μὲ τὴν ἔννοια τῆς ἀπουσίας τοῦ θεανδρικοῦ Του προσώπου ἀπὸ τὸν τόπο κατοικίας τῶν ἀνθρώπων. Ἐδῶ, ἡ παρου-

σία Του κατανοεῖται μέσω τοῦ κόσμου — μὲ τὴν ἔννοια τοῦ στ. 1,10b —, δηλαδὴ τοῦ ὁργανωμένου καὶ τακτοποιημένου σύμπαντος²². Δηλαδὴ, παρότι εἶναι ἀόρατες καὶ ἡ αἰώνια δύναμη τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ θεϊκὴ του ιδιότητα, μποροῦσαν ὅμως νὰ τὶς δοῦν μέσα στὴ δημιουργία, ἀπὸ τότε ποὺ ἔγινε ὁ κόσμος (Ρωμ. 1,20). Κάνουμε λόγο γιὰ τὴ φυσικὴ ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ, γιὰ τὴν ὁποία ὁ Παῦλος λέγει ὅτι δὲν ἔχουν καμιά δικαιολογία, ὅσοι δὲν μπόρεσαν δι' αὐτῆς νὰ ἀναχθοῦν πρὸς τὸ Θεό.

Ἡ δευτέρα, κύρια καὶ ἀποφασιστικότερη περιόδος τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ ἔχει ὡς ἀφετηρία τὸ σωτήριο γεγονός τῆς ἐνανθρώπισης τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Καὶ μετὰ ἀπ' τὴν ἐπίγεια ζωὴ Του, ἡ θεία Του παρουσία κηρύσσεται καὶ βιώνεται ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι μέσα στὴν Ἐκκλησία (14,26)²³. Ὁ στ. 1,10α εἶναι προαναγγελία τοῦ στ. 1,14α, ποὺ θριαμβικὰ ὁ Ἰωάννης γράφει: «Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ». Ἐγινε ἄνθρωπος ὁ Λόγος καὶ ἡ παρουσία του στὴ γῆ εἶναι ἀναμφισβήτητη. Αὐτὴ, ὅμως, ἐπιφέρει αὐτομάτως καὶ τὴν ἀντίδραση τῶν ἀνθρώπων: Ὁ Θεὸς δὲν εἶναι κάποια ἀόρατη θεία οὐσία, ἀλλὰ ὁ προσωπικὸς Θεὸς ποὺ ἦρθε στὴ γῆ. Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Λόγου ἀπὸ τὸ Θεὸ Πατέρα στὸν κόσμο ἀποτελεῖ σημαντικότερη θεολογικὴ ἔννοια γιὰ τὸ Δ' Εὐαγγέλιο²⁴, καὶ θὰ ποῦμε περισσότερα ἀργότερα. Τώρα, οἱ ἄνθρωποι ἢ ἀποδέχονται τὸν προσωπικὸ Θεὸ μὲ τὴ διδασκαλία του καὶ τὰ θαυμαστὰ ἔργα του, ἢ τὸν ἀπορρίπτουν.

γ. Ἡμιστίχιο 1,10c. Κι ἐρχόμαστε στὸ τρίτο ἡμιστίχιο: «Καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω» (1,10c). Ποίος εἶναι αὐτὸς ὁ κόσμος; Δὲν εἶναι ἡ κτίσις, οὔτε ἡ ἀνθρωπότητα μὲ τὴ γενικὴ τῆς ἔννοια· ἀλλὰ ἐκεῖνη ἡ ἀνθρωπότητα ποὺ ἀρνεῖται τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Εἶναι οἱ ἄνθρωποι ποὺ δὲν ἀναγνώρισαν τὸ Λόγο ὡς σωτήρα καὶ λυτρωτὴ τοῦ κόσμου²⁵. Ἐκεῖνοι ποὺ δὲ δέχτηκαν τὸ Χριστό. Κι ὄχι μόνο δὲν τὸν ἀποδέχτηκαν, ἀλλὰ καὶ —κατὰ τὸ χρονικὸ διάστημα ποὺ βρισκόταν ἀνάμεσά μας— στράφηκαν μὲ κάθε δυνατὸ μέσο ἐναντίον του.

Μὲ τὴν ἔννοια αὐτὴ ἡ λέξις «κόσμος» (1,10c)

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 253 τοῦ ὑπ' ἀρ. 16 τεύχους.

καθίσταται τεχνικός όρος (terminus technicus) και δηλώνει τόν κόσμο ως έχθρο του Θεού με ήθικη έννοια, την περιοχή της κυριαρχίας του κακού και του σατανά, τις αντίθετες δυνάμεις, τὰ έργα του πονηρού²⁶ κ.τ.δ. Με την έννοια αυτή καθορίζεται ειδικότερα από τον Ιωάννη ως «ό κόσμος ούτος» ή «ό κόσμος τούτος». Γενικά στην Κ.Δ. —και κυρίως από τον Παύλο— όνομάζεται και «παρών αιώνας», «νύν αιώνας», «ό αιώνας ούτος», «γενεά ταύτη»²⁷ κ.ά., χωρίς ωστόσο οι δύο έννοιες να ταυτίζονται απόλυτα μεταξύ τους. Γιαντό και ό «κόσμος» με την άρνητική έννοια του 1,10c αποτελεί την άκοσμία της δημιουργίας. Αν και παραμένει άκόμη και σ' αυτή την τελευταία κατάσταση δημιουργήμα του Θεού, συνιστά τó κακέκτυπο της όμορφης κτίσης· διασπá και άκυρώνει με ήθικη έννοια τó έργο του Θεού· παύει να αποτελεί στολίδι και κόσμημα· άπαρτίζει την άκαταστασία και την άσχημοσύνη της κτίσης και της άνθρωπότητας (1,10b, 1,10a), που όφείλεται στην «κάκοσμον άμαρτίαν»· με δυό λέξεις είναι ή άκοσμία του κόσμου.

Θεμελιώδες γνώρισμά του είναι αυτό: «Όν έγνω τόν σαρκωθέντα Λόγον», και συνεχίζει στο σήμερα να μη γνώσκει τó Θεό²⁸. Η γνώση, ως τó αποτέλεσμα της ενέργειας του ρήματος γνώσκω, δέν αναφέρεται στην έπιστημονική γνώση (λογική, ratio), αλλά κυρίως στην έμπειρία, στη στενή και ύπαρξιακή σχέση που αναπτύσσεται. Γιαντό ή βιβλική έννοια της γνώσης, όπως τονίζουν πολλοί Πατέρες, λαμβάνει τη μορφή της «συμ-μέθεξης», «συν-εύρεσης» και «συν-ουσίας»²⁹. Κι αυτή άπευθύνεται πρωτίστως στην καρδιά (12,40). Όταν ή καρδιά των άνθρώπων είναι «πεπωρωμένη» (Μάρκ. 6,52· 3,5· Ιωάν. 12,40), ή «σκοτίζεται ή άσύνητος αυτών καρδιά» (Ρωμ. 1,21 έξ.), δέν καταλαβαίνουν τί συμβαίνει γύρω τους ή βυθίζονται στο σκοτάδι της πλάνης.

(Συνεχίζεται)

17. H. Sasse, «Κόσμος», σελ. 869.

18. Άθανασίου του Μεγάλου, Λόγος κατά Έλλήνων, 38· Migne, P.G. τόμ. 25, στ. 76AB. ΒΕΠΕΣ, τόμ. 30 (1962), σελ. 63, 34-36. «...Οίς ό τεχνίτης Λόγος τó πάν συνέδησε, κόσμος τέ έστιν, όπως λέγεται, και κάλλος άπρόσιτον και ούδέν μη ποτε τούτου τίς έπινοήσσει λαμπρότερον ή μεγαλοπρεπέστερον» τονίζει ό άγιος Γρηγόριος ό Θεολόγος (Λόγος ΣΤ'. Είρηνικός Α', ιδ'· Migne, P.G. τόμ. 35. στ. 740. ΒΕΠΕΣ, τόμ. 59 [1979], σελ. 19, 1-4).

19. Όδύσ. θ' 179: «Είπων ού κατά κόσμον», κ.ά.

20. Βλ. C. K. Barrett, The Gospel, σελ. 161.

21. Βλ. Merill C. Tenney, John, στη σειρά: «The Expositor's Bible Commentary with the New International Version» (Grand Rapids: Zondervan Publ. House, 1995), σελ. 31.

22. Βλ. ένδεικτικά Άθανασίου του Μεγάλου, Λόγος κατά Έλλήνων, 35· Migne, P.G. τόμ. 25, στ. 69B. ΒΕΠΕΣ, τόμ. 30 (1962), σελ. 61, 34-36: «...Τήν κτίσιν ούτω διεκόσμησε τώ έαυτού Λόγω ό Θεός, έν', έπειδή την φύσιν έστιν άόρατος, καν έν τών έργων γνώσκεισθαι δυνηθή τοίς άνθρώποις. Έκ γάρ τών έργων πολλάκις ό τεχνίτης και μη όρώμενος γνώσκειται' ...ούτω δει νοείν έν της του κόσμου τάξεως τόν τούτο ποιητήν και δημιουργόν Θεόν, καν τοίς του σώματος όφθαλμοίς μη θεωρηται».

23. «Άναμφιβόλως ό Χριστός είναι παρών έν τη Έκκλησία δια του Άγίου Πνεύματος» και ή Έκκλησία παρούσα έν τώ Χριστώ δια του αυτού Άγίου Πνεύματος» τονίζει ό μακαριστός Ιουστίνος Πόποβιτς (Όρθόδοξος Έκκλησία και οικουμενισμός, μετάφρ. από τó σερβικό πρωτότυπο από τούς ίερομ. Άμφιλόχιο Ράντοβιτς και Άθανάσιο Γιέβτιτς [Βάλιεβο Σερβίας: Έκδ. Ι. Μ. Άρχαγγέλων Τσέλιε, χ.χ.] σελ. 95).

24. Ό Eduard Lohse τονίζει ότι «στο κέντρο της ιωάννειας χριστολογίας ύπάρχει ή πάντοτε έπαναλαμβανόμενη έκφραση ότι ό πατέρας έστειλε τόν υιό. Ό πατέρας τόν άγίασε και τόν έπεμψε στον κόσμο (10,36)» ('Επίτομη Θεολογία της Καινης Διαθήκης, μετάφρ. Σ. Άγουριδίη, στη σειρά: «Βασικές Άγιογραφικές Μελέτες, 2» [Άθήνα: Κέντρο Βιβλικών Μελετών Άγρος Ζωής, 1980], σελ. 189).

25. Πρόκειται για την πεπτωκία άνθρωπότητα (fallen humanity), που βρίσκεται στο σκοτάδι, ή όποια ωστόσο παραμένει και αντικείμενο της άγάπης του Θεού· βλ. George R. Beasley - Murray, John, στη σειρά: «Word Biblical Commentary, vol. 36» (Waco: Word Books Publisher, 1987), σελ. 12.

26. Πρβλ. Βασιλείου Γ. Τσάκωνα, 'Υπόμνημα εις την προς Ρωμαίους έπιστολήν του Άποστόλου Παύλου, μέρος Α' (Ρωμ. 1: 1-3:20), εισαγωγή- κείμενον-έρμηνεία (Άθήνα: χ.έ., 1986), σελ. 57, ύποσ. 9.

27. «Η έννοια "κόσμος" δια τόν Παύλον έχει και ιστορικήν σημασίαν. Δέν σημαίνει τόσο τόν χώρο, όσον τόν χρόνο, καθ' όν λαμβάνει χώρον ή τραγωδία του άνθρώπου ως άτομου και της άνθρωπότητος ως συνόλου»· αυτά κι άλλα σημαντικά γράφει ό Καθηγ. Σάββας Άγουριδίης, όταν αναφέρεται στη θεολογική σκέψη του Παύλου και ειδικότερα στην άποστασία του άνθρώπου από τó Θεό, έξετάζοντας ανάμεσα σε άλλους παύλειους όρους και τόν «κόσμο» («Παύλος. Ό άπόστολος», στη ΘΗΕ, τόμ. 10 (1967), στ. 191-92· και ανατύπωση: Χριστός. Έρμηνεία του Προσώπου του στην Κ. Διαθήκη - Παύλος. Σκιαγράφημα της ζωής, του έργου και της διδασκαλίας του (Άθήνα: χ.έ., 1977), σσ. 105-109.

28. Για τόν ευαγγελιστή της άγάπης, τόν Ιωάννη, ή Θεογνωσία, προερχόμενη στον άνθρωπο από τó Άγιο Πνεύμα, τó «πνεύμα άποκαλύψεως», είναι κατ' έξοχήν ή άληθινή Χριστογνωσία (πρβλ. Ι. Πόποβιτς, Όρθόδοξος Έκκλησία, σελ. 96).

29. Β. Γεωργίου Π. Πατρώνου, Θεολογία και όρθόδοξη βιώμα. Θέματα θεολογικού προβληματισμού και Όρθόδοξης πνευματικότητας (Άθήνα: έκδ. Δόμος, 1994), σελ. 28 έξ., όπου αναπτύσσεται έν έκτάσει τó θέμα της σχέσης μεταξύ θεολογίας και γνώσης.

Υδάτινη χωματερή και τὸ Διεθνὲς Ἔτος τῶν ὠκεανῶν!

Τὴν πρώτη Σεπτεμβρίου ἔχει ὀρίσει ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία ὡς Ἡμέρα εἰδικῆς ἀναφορᾶς στὴ διάσωση τοῦ περιβάλλοντος χώρου, μέσα στὸν ὁποῖο μᾶς ὄρισε νὰ ζοῦμε ἡ Πρόνοια τοῦ Δημιουργοῦ. Ἡ Ἐκκλησία συχνὰ - πυκνὰ μὲ ἀλλεπάλληλες ἐκκλήσεις μᾶς καλεῖ καὶ μᾶς παρακαλεῖ νὰ σεβόμαστε ἐμπράκτως τὸν περιβάλλοντα χώρο, προστατεύοντάς τον κατ' ἀρχὴν ἀπὸ... ἐμᾶς τοὺς ἴδιους!

Φέτος, πὺδ εἰδικά, πὺδ διανύουμε τὸ διεθνὲς ἔτος τῶν ὠκεανῶν – καὶ καθὼς κατὰ τὴ διάρκειά τοῦ θέρουμε εἶχαμε στενὴ ἐπαφὴ μὲ τὶς ὁμορφες θάλασσές μας – κάποιες σκέψεις σχετικὲς μὲ τὸ ὑγρὸ στοιχεῖο, νομίζουμε ὅτι πρέπει νὰ μᾶς προβληματίσουν ὅλους.

Καὶ συγκεκριμένα: Δυστυχῶς ὑπάρχουν γεῖτονες – θεωροῦμε δεδομένο ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀλιεῖς δὲν τὸ πράττουν – οἱ ὁποῖοι παρόλες τὶς ἀπαγορεύσεις χρησιμοποιοῦν ἀκόμη παρασυρόμενα ἀφρόδιχτα, γνωστὰ ὡς τείχη τοῦ θανάτου. Ἐπίσης, μόνο στὶς ἑλληνικὲς θάλασσες καταλήγουν κάθε χρόνο 100.000 τόνοι πετρελαίου. Κάθε μέρα ἔχουμε στὴν Ἑλλάδα μίᾳ μικρὴ ἢ μεγάλη πετρελαιοκηλίδα. Καὶ νὰ ἴταν μόνο τὸ πετρέλαιο... Ἐχετε ἀναρωτηθεῖ τί γίνονται οἱ τοξικὲς οὐσίες πὺδ πέφτουν στὴ θάλασσα; Διασπῶνται, ἐξαφανίζονται ἢ μήπως καταλήγουν στὸ πιάτο μας; Φυτοφάρμακα, λιπάσματα, βιομηχανικοὶ διαλύτες, οἰκιακὰ καθαριστικά, χρώματα, ἀργὰ ἢ γρήγορα βρῖσκουν τὸ δρόμο τους πρὸς τὴ θάλασσα.

Οἱ ἐπιστήμονες ἐκτιμοῦν ὅτι τὸ 77% τῆς ρυπάνσεως προέρχεται ἀπὸ τὴν ξηρὰ, ἀπὸ χειρσαῖες πηγές. Γιὰ τὸ ὑπόλοιπο εὐθύνεται ἡ ναυτιλία καὶ κυρίως τὰ μεγάλα πετρελαιοφόρα. Τοξικὲς οὐσίες «κολυμποῦν» μαζί μας στὸ θαλασσινὸ νερὸ, καταλήγουν στὸ σῶμα μας ὅταν τρῶμε θαλασσινὰ, ἀπειλοῦν τὴν ὑγεία μας. Πρόκειται γιὰ μιὰ ἀόρατη ἀπειλὴ πὺδ δὲν μποροῦμε νὰ αἰσθανθοῦμε, νὰ μυρῖσουμε, νὰ γευθοῦμε. Μιὰ ἀπειλὴ ὅμως πὺδ εἶναι παρούσα. Μὲ βάση τὴ μέση κατανάλωση ψαριῶν ἀπὸ τὸν μέσο Ἑλ-

ληνα καταναλωτὴ, τὰ ὅρια τῆς Παγκόσμιας Ὁργάνωσης Ὑγείας ξεπερνῶνται μέχρι καὶ 70 φορές σὲ ὅ,τι ἀφορᾶ κάποιες τοξικὲς ὀργανοχλωριωμένες ἐνώσεις. Ἐνώσεις πὺδ καταλήγουν στὸ κορμί μας (μέχρι καὶ στὸ μητρικὸ γάλα) μέσω τῆς διατροφῆς μας.

Στὸν κατάλογο τῶν ἀπειλῶν προστίθεται ἡ ὑπεραλίευση καὶ ἡ χρῆση καταστροφικῶν ἀλιευτικῶν μεθόδων. Τοὺς 100.000.000 τόνους πλησιάζει ἡ παγκόσμια ἀλιευτικὴ παραγωγή. Τὸ τίμημα; Οἱ 13 ἀπὸ τὶς 17 σημαντικότερες περιοχὲς ἀλιείας, εἶναι ὑπεραλιευόμενες ἢ σὲ ὄριο καταρρέυσεως. Ἄν οἱ σημερινὲς τάσεις συνεχιστοῦν, τὰ ψάρια δὲν θὰ ἀποτελοῦν γιὰ πολὺ ἀκόμα τὴν «πρωτεῖνη τῶν φτωχῶν». Καὶ τὰ ψάρεμα θὰ πάψει νὰ ἀποτελεῖ πρωταρχικὴ πηγὴ εἰσοδήματος γιὰ πάνω ἀπὸ 200 ἑκατομμύρια ψαράδες σὲ ὅλο τὸν κόσμο. Πολλὰ ἀπὸ τὰ ψάρια πὺδ καταλήγουν στὰ δίχτυα τῶν ψαράδων, ἀποτελοῦν μὴ ἐμπορεύσιμα εἶδη καὶ ξαναρίχνονται – νεκρὰ πλέον – στὴ θάλασσα. Τὸ 40% -70% τῆς ψαριάς θεωρεῖται ἄχρηστο καὶ καταλήγει στὴν ὑδάτινη χωματερή. Ὅμως ἡ ὑγεία καὶ ἡ παραγωγικότητα τῶν θαλασσῶν ἀπειλοῦνται καὶ ἀπὸ ἓνα ἄλλο ἀόρατο, πλὴν ὅμως ὑπαρκτὸ κίνδυνο. Ἡ τρύπα τοῦ ὄζοντος ἔχει ἤδη ὀδηγήσει σὲ αὐξηση τῆς ὑπεριώδους ἀκτινοβολίας τοῦ ἡλίου, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ πληγοῦν οἱ πὺδ εὐαἰσθητοὶ θαλάσσιοι ὀργανισμοί.

Ἡ ἀλλαγὴ τοῦ κλίματος θὰ σημάνει ἐπίσης αὐξηση τῆς μέσης στάθμης τῆς θαλάσσης. Ἄν σκεφτοῦμε πὺς τὸ 70% τοῦ παγκοσμίου πληθυσμοῦ κατοικεῖ κοντὰ στὶς ἀκτές, κατανοοῦμε πὺς τὸ μέλλον γιὰ τὴν διαβίωση αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων δὲν εἶναι εὐδαίμων. Πρέπει σήμερα, τώρα, νὰ σταματήσῃ ἡ ρύπανση ἀπὸ πετρέλαιο. Νὰ σταματήσῃ ἡ ἀπόρριψη τοξικῶν ἀποβλήτων. Νὰ σταματήσῃ ἡ ὑπεραλίευση. Νὰ σταματήσῃ ἡ χρῆση καταστροφικῶν ἀλιευτικῶν ἐργαλείων.

Ἄλλιῶς...

Μ. Μελ.

